

INSTITUCIJE I MEHANIZMI MIKROFINANCIRANJA

Matas, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:483338>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD
INSTITUCIJE I MEHANIZMI
MIKROFINANCIRANJA

Mentor:

izv.prof.dr.sc., Roberto Ercegovic

Student:

Antonija Matas, 1131702

Split, lipanj, 2016.

1. UVOD	1
1.1. PREDMET I CILJ RADA.....	1
1.2. IZVORI PODATAKA	1
1.3. METODE RADA	1
2. POJAM I POJAVNI OBLICI MIKROFINANCIRANJA	3
2.1. MIKROFINANCIRANJE	3
2.2. POJAM I SVRHA MIKROKREDITIRANJA	4
2.3. MODELI MIKROKREDITIRANJA	6
2.3.1. Grameen model.....	6
2.3.2. Pozajmljivanje solidarnim grupama.....	7
2.3.3. Kreditne unije.....	8
2.3.4. Model seoskih banaka.....	8
2.3.5. Rorganizirano pozajmljivanje	9
2.4. ULOGA POSLOVNIH BANAKA U MIKROKREDITIRANJU	10
3. SADRŽAJ I INSTITUCIJE MIKROFINANCIRANJA	11
3.1. SADRŽAJ I INSTITUCIJE MIKROFINANCIRANJA	11
3.2. MUHAMMAD YUNUS.....	11
3.2.1. Grameen banka i borba protiv siromaštva	12
4. RELATIVNA VAŽNOST MIKROFINANCIRANJA	15
4.1. AFRIKA	15
4.2. JUŽNA AMERIKA	16
4.3. AMERIKA	16
4.4. AZIJA	17
4.5. EUROPA.....	17
4.5.1. EFSE (Europski fond za jugoistočnu Europu).....	17
4.5.2. Ministarstvo Europske unije	19
4.5.3. Mikro krediti u BiH	19
5. PROBLEMI I PERSPEKTIVE U MIKROFINANCIRANJU GOSPODARSTVA.....	21
6. MIKROFINANCIRANJE U RH	24
6.1. HRVATSKI FINANCIJSKI SUSTAV	24
6.2. MIKROFINANCIRANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	26
6.2.1. Kreditne unije.....	26
6.2.2. Hrvatska banka za obnovu i razvoj.....	29
6.2.3. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo	31
6.2.4. Ministarstvo gospodarstva	33
6.2.5. KIVA organizacija	34
6.2.6. SMS krediti	35
6.2.7. Problem hrvatskog mikrofinancijskog sustava	37

7. ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA	40
POPIS SLIKA I TABLICA:.....	41
SAŽETAK.....	42
SUMMARY.....	43

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

U radu će se objasniti temeljni pojmovi mikrofinanciranja te mikrokreditiranja. Prikazati će se povijesni razvoj i načini odobravanja mikrokredita počevši od prvih klasičnih preko modificiranih. Obraditi će se i različiti oblici kreditiranja početnika i malih poduzetnika u Republici Hrvatskoj. Prvi cilj rada je upoznati se sa različitim modelima mikrofinanciranja te obraditi različitosti modela mikrokreditiranja u različitim dijelovima svijeta. Slijedeći tj. drugi cilj rada je istražiti razvoj mikrokreditiranja u Republici Hrvatskoj kao jedan od oblika potpore razvoju malih poduzeća u cilju da se poveća zaposlenost koja je ujedno i zaslužna za gospodarski rast.

U prvom dijelu rada definiran je pojam mikrokreditiranja te srodni pojmovi kao što su mikrokrediti i mikrofinancije. Objasnjena je definicija i svrha mikrokreditiranja te njen povijesni razvoj. Prilikom obrade povijesnog razvoja mikrofinanciranja naglasak je stavljen na Grameen banku te njenog osnivača, profesora Muhammeda Yanusa koji prvi razvija sustav mikrofinanciranja, njegov model je postao popularan svim dijelovima svijeta. Dan je prikaz različitih modela mikrokreditiranja u svijetu čime se potvrđuje njegov značaj. Na kraju rada je prikazano aktualno stanje sustava mikrofinanciranja te problemi u sustavu u Republici Hrvatskoj te koje je izvedeno na temelju analize sustava mikrokreditiranja u drugim zemljama.

1.2. Izvori podataka

Podatci i informacije korišteni prilikom izrade rada prikupljeni su iz domaće i strane literature i to iz stručnih knjiga iz područja bankarstva, financijskog menadžmenta, revizije i poduzetništva, stručnih i znanstvenih radova u časopisima i zbornicima, zakona i leksikona. Također su korišteni internetski izvori koji su pružili pomoć pri produblivanju teme i kao izvor brojnih informacija.

1.3. Metode rada

U svrhu pronalazjenja odgovora na problem istraživanja i potvrđivanja potrebno je provesti istraživanje primjenom metoda istraživanja. Obzirom na sadržaj dotičnog završnog rada koristit će se različite znanstvene metode:

- metoda analize je postupak istraživanja raščlanjivanja pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavne dijelove

- metoda sinteze je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem spajanja dijelova i elemenata u cjelinu odnosno jednostavnih sudova u složenije sudove
- metoda kabinetskog istraživanja

2. POJAM I POJAVNI OBLICI MIKROFINANCIRANJA

2.1. Mikrofinanciranje

Mikrofinancije obuhvaćaju, osim mikrokredita, i različite oblike solidarne pomoći za zadovoljavanje poslovnih potreba mikro poduzetnika. Podrazumijeva složen sustav pozajmica i ostalih financijskih proizvoda namijenjenih siromašnima ili klijentima s malim prihodima. Široka lepeza usluga kao što su štednja, osiguranje i savjetodavne usluge uvelike pomažu siromašnima koji kod ostalih financijskih institucija ne mogu ostvariti takve usluge, s osnovnim ciljem: osigurati standardizirani kreditni proizvod i usluge vezane uz njega. Siromašnima je potrebna pomoć da stvore vlastitu imovinu, osiguraju i stabiliziraju potrošnju i zaštite se od rizika poslovanja. Cilj je konstantno usavršavanje, inoviranje i razvoj većeg broja učinkovitih oblika mikrofinancijskih proizvoda. Klijenti mikrofinancijskih usluga su osobe niskog dohotka koje nemaju pristup formalnim financijskim institucijama. Uglavnom su to samozaposlene osobe, često poduzetnici vezani uz kućne radinosti. U ruralnim sredinama samozapošljavanje počiva na poljoprivredi i ratarstvu, nisko profitabilnim aktivnostima vezanim uz proizvodnju hrane i prodaju manje količine dobara. U urbanim sredinama aktivnosti su se diversificirale te obuhvaćaju male trgovine, uslužne djelatnosti, obrte i slobodna zanimanja.¹ Mikrofinanciranjem se omogućava kreditiranje siromašnih osoba kojima je umanjena mogućnost pristupa tradicionalnim financijskim institucijama, sa ciljem financiranja poslovnih aktivnosti koji rezultiraju poboljšanjem njihovih uvjeta življenja. Ono uvelike pomaže siromašnim pojedincima da pokrenu vlastiti posao, povećaju svoju zaradu te smanje osjetljivost na vanjske šokove. Ono služi i kao snažan instrument za poticanje samozapošljavanja, osobito žena. Prihod koji se ostvari od vlastitog poslovanja služi kao motivacija za proširenje poslovanja te pruža pojedincu osjećaj samozadovoljstva i samopouzdanja. Kako bi se razvili povoljniji oblici financiranja malog poduzetništva danas postoje različiti modeli financiranja od kojih je svaki model prilagođen danim okolnostima i ekonomskim uvjetima. Bez obzira na različitosti između modela, moguće je izdvojiti zajedničke elemente ključne za uspjeh mikrofinanciranja.

Prema danas dostupnim spoznajama, za cjelovit pristup mikrofinanciranju bitni su sljedeći elementi:²

¹ CGAP Donor Brief (2004): The role of Governments in Microfinance (online), Washington D.C., www.cgap.org (10.03.2016)

² Bogdanić, Ž. M. (2000): Financiranje mikro poduzetništva, Magistarski rad, Ekonomski fakultet, Osijek, str. 7

- broj klijenata kao ključan čimbenik za postizanje profitabilnosti. Zbog malih iznosa kredita i obroka otplate, broj klijenata mora biti velik kako bi poslovanje mikrokreditnih institucija bilo profitabilno. Uspješni suvremeni modeli mikrokreditiranja obuhvaćaju desetke tisuća klijenata.
- profitabilnost kao prvi zahtjev koji se postavlja pred poslovanje organizacije koja pruža usluge mikrofinanciranja. Profitabilnost je ključ razlikovanja mikrofinancijskih institucija od donatora koji inače započinju programe pomoći siromašnima. Iskustvo je pokazalo da jedino programi koji nauče funkcionirati bez donacija mogu dugoročno opstati.
- primjena novih tehnika podrazumijeva konstantno inoviranje i prilagodbu specifičnim uvjetima financiranja te motiviranje klijenata na pravovremenu otplatu kredita kroz smanjenje troškova poslovanja, pojednostavljivanje procedure zahtjeva i slično.
- odnos prema klijentima mora biti takav da se klijente ne doživljava kao primatelje donacija, već kao samostalne sudionike ekonomskog procesa koji znaju kako uložiti pozajmljeni novac i ostvariti ekonomsku korist od njega.
- mogućnost štednje jedna je od bitnih sastavnica modela mikrofinanciranja, budući siromašni pojedinci u zemljama Trećeg svijeta nemaju mogućnost štednje u monetarnom obliku, a ona im pruža mogućnost da postanu dio financijskog posredništva.
- razvoj financijskog sustava nerazvijene zemlje i aktivno uključivanje sve većeg broja pojedinaca u njega daje im sve veće mogućnosti financiranja, ali i motivaciju za rad i razvoj. Osnovni principi mikrofinanciranja nalažu da se financiraju samo ekonomski aktivni poduzetnici ili oni koji to mogu postati, uz prilagođavanje uvjeta financiranja klijentima i njihovim potrebama, da se u početku odobravaju manji iznosi koji rastu s povećanjem mogućnosti otplate te da se potiče pojedince na sudjelovanje u upravljanju solidarnim grupama. Cilj svakog programa mikrofinanciranja trebao bi biti usmjeren u stvaranje samostalnih i održivih programa, a financijski održiv program je onaj koji ostvaruje ekonomsku korist, odnosno koji nema karakteristike donacija. Da bi mikrokreditne institucije bile održive, moraju poslovati s dobitkom, razvijati se i nuditi sve veći spektar usluga ovisno o rastućim potrebama klijenata.

2.2. Pojam i svrha mikrokreditiranja

Klasični put do poduzetničkog kredita je dug, mukotrpan i na kraju potpuno neizvjestan. Poduzetnik i njegova ideja često ovise o dobroj volji malog zaposlenika za šalterom lokalne

banke. Siromašnom sloju stanovništva i poduzetnicima koji započinju vlastiti posao banke nisu u mogućnosti odobriti kredite i to zbog toga što su kreditno nesposobni i nemaju dovoljno kvalitetne instrumente osiguranja kredita. Ostvarivanje zarade, odnosno osiguravanje vlastite egzistencije je moguće pokretanjem vlastitog poduzetničkog pothvata za koje pojedinci nemaju dovoljno kapitala. Malo poduzetništvo je veoma bitan segment gospodarstva jer osigurava potražnju za financijskih sredstvima jer su ona ključna za pokretanje posla. U tom smislu „mikrokrediti označavaju kratkoročne kredite malih iznosa koje odobravaju posebne mikrokreditne organizacije klijentima koji nisu u prilici ostvariti pristup kreditima bankarskog sektora“.³ Mikrokreditima nije cilj postizanje profita već rješavanje društvenih problema i pridonosenje općem dobru. Njima se redefinira postojeći koncept kapitalističkog biznisa u svijetu koji se temelji na sebičnosti, jednodimenzionalnom shvaćanju čovjeka i posla te maksimalizaciji profita.

Mikrokreditiranje je isprva zamišljeno kao pomoć zemljama u razvoju, oblik financijske usluge razvijen u zemljama u kojima postoji visok udio siromašnog stanovništva, nezaposlenog ili bez stalnih izvora prihoda. Razvoj siromaštva najčešće je uzrokovan kao posljedica ratnih zbivanja ili tranzicije koji su praćeni brojnim ekonomskim i socijalnim poremećajima. Samim objašnjenjem mikrofinanciranja može se reći da je ono razvijeno kao zamjena za humanitarnu pomoć. Umjesto raznih donacija siromašnima, sustav mikrofinanciranja omogućava samozapošljavanje pojedinca. Financiranje putem mikrokredita osmišljeno je na razini međunarodne zajednice i Svjetske banke. Cilj je bio osmisliti sustav plasiranja raspoloživih sredstava u obliku pozajmica slojevima ljudi koji mogu postati nositelji gospodarske aktivnosti te na taj način doprinijeti gospodarskom rastu. Na ovaj način država smanjuje davanja putem socijalnih fondova.

Mikrokrediti se odobravaju mikrogospodarstvu kojeg čine kućna poduzeća, slobodna zanimanja, mali obrti itd. Služe za kreditiranje obrtnog kapitala, uredsku opremu, popravke, trajnu imovinu te se za njih mogu prijaviti i početnici koji imaju dobru i inovativnu poduzetničku ideju. Prednosti mikrokredita su što oni nude male svote novca koje banke nebi odobrile, odnosno ako bi ih odobrile kamata na kredit bi bila enormno visoka. Uvjeti odobravanja mikrokredita razlikuju se od zemlje do zemlje, od klijenta do klijenta, a otplata kamata i glavnice prilagođava se mogućnostima njihova uzimanja.

³ Vojak, N. (2008): Projekcija razvoja mikrokreditiranja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, str. 25

Osnovni principi mikrokreditiranja zajednički gotovo svim modelima financiranja mogu se sažeti u sljedeće:

- iznosi kredita vrlo su mali
- kreditiranje je kratkoročno (do 10 mjeseci ili godine dana)
- otplata uz kamatnjak jednak ili veći onom kojeg nude komercijalne banke (osim kod modela u kojima država subvencionira dio kamate)
- krediti se odobravaju na grupnom principu (osnivaju se solidarne grupe koje jamče urednu otplatu), a ostvarivanje prava na financiranje nije uvjetovano hipotekom.

2.3. Modeli mikrokreditiranja

Pod pojmom mikrokredit podrazumjevaju se različiti oblici kreditiranja, ovisno o zemlji i gospodarstva te socijološkim i kulturološkim razlikama u različitim dijelovima svijeta. Prije 70-ih god. za pojam mikrokredit nije se ni znalo, a danas on podrazumjeva različite oblike financiranja čija je osnovna karakteristika mali novčani iznosi. Pojam mikrokredit se upotrebljava za poljoprivredne kredite, kredite štednih organizacija i potrošačke kredite. Oni služe za financiranje nabavke opreme, obrtnih sredstava ili za zapošljavanje. Kratkoročnog su karaktera i namjenjeni su osobama s kvalitetnim poduzetničkim idejama. Kod država u razvoju susrećemo se sa drugačijim načelima poslovanja nego u razvijenim zemljama. Milijuni ljudi zarađuju novac putem sive ekonomije kako bi preživjeli, samim time se koči mogućnost gospodarskog rasta i izlaska iz siromaštva. Ako u takvoj zemlji kao što je Bangladeš postoji ograničenje kao što je zabrana rada ženama, situacija je krajnje dramatična. Mikrokrediti u toj situaciji omogućavaju ženama jedini izlaz iz bijede, a one su osuđene na vraćanje novca lihvarima uz vrlo visoke kamate. S obzirom da banke najsiromašnijim slojevima društva ne žele odobriti klasične kredit, mikrokreditiranje je najprihvatljivije.

Velik je broj različitih oblika financiranja koji postoje diljem svijeta, no u ovom radu su klasificirani u pet osnovnih modela: Grameen model sa svim svojim specifičnostima, pozajmljivanje solidarnim grupama, kreditne unije, model seoskih banaka i transformacijsko pozajmljivanje. U nastavku su detaljnije prikazani svi model.

2.3.1. Grameen model

Model mikrofinanciranja Grameenske banke danas je razvijen diljem svijeta, a najviše prihoda otišlo je ženama koje su u pravilu pogođenije siromaštvom. Grameen model potječe

iz institucije osnovane s ciljem borbe protiv siromaštva , Grameen banke, čije su karakteristike sljedeće:⁴

- jedna bankovna jedinica obuhvaća oko 15 do 22 sela
- menadžer svake jedinice i zaposlenici obilaze stanovnike sela i informiraju i o svrsi i načinima odobravanja mikrokredita
- osnivaju se grupe mogućih klijenata
- u prvom koraku samo dvojici od njih odobrava se kredit, a ostalim članovima tek nakon mjesec dana ako odgovaraju postavljenim uvjetima
- postoji velika solidarna odgovornost članova grupa za otplatu kredita, koja ujedno služi kao kolateral banci.

Specifičnosti ovog modela financiranja ogledaju se preventivno u funkcioniranju banke i njenih zaposlenika, tjednoj otplati kredita, redovitoj provjeri financijskog stanja korisnika kredita te odobravanju kredita većinom ženama.

2.3.2. Pozajmljivanje solidarnim grupama

Ovaj model financiranja temelji se na formiranju grupa na načelu solidarnosti zbog toga što se na takav način jednostavnije prevladavaju financijske slabosti pojedinca. Model se razvio iz rotirajućih štedno-kreditnih udruga koje postoje u svijetu u kojima članovi redovito uplaćuju određenu svotu novca pri čemu se izmjenjuju u korištenju ukupno priložene svote pri svakoj uplati. Članovi uplaćuju tjedne ili mjesečne iznose na temelju kojih zajedno dobivaju kredit te jamče njegovu otplatu. Kredit kreditor odobrava na temelju dostavljenog programa te dobiveni novčani iznos članovi međusobno raspodjeljuju. Članovi grupe su upoznati sa načinom otplate kredita te nakon što ga otplate mogu dobiti mogućnost dobivanja većeg iznosa kredita. Pravilo ovog modela je da krediti u početku su niskog iznosa pa se sa vremenom iznosi mogu povećati na temelju urednosti otplate kredita i urednosti poslovanja grupe. Način otplate može se odvijati na tjednom, dvotjednom ili mjesečnom dinamikom, a kamata je veća od tržišne zbog većeg rizika nevraćanja vezanog uz adekvatne kolaterale.

⁴ Yunus, M. (2007): Bankar siromašnih: Mikrokrediti i bitka protiv siromaštva u svijetu, Masimedia, Zageb

2.3.3. Kreditne unije

Kreditne unije djeluju u više od 100 zemalja širom svijeta, gdje pružaju različite financijske usluge, prije svega kreditne i depozitne. Njihovim djelovanjem obuhvaćeno je više od 200 milijuna članova koji putem kreditnih unija rješavaju svoje financijske potrebe.

*„Kreditne unije su financijske institucije koje osnivaju osobe sa zajedničkim interesom na načelu financijske uzajamnosti, koje prikupljaju novac u obliku zajedničke štednje, te daju zajmove jedan drugoj prema unaprijed dogovorenim uvjetima“.*⁵

Kreditna unija smije obavljati djelatnost koja obuhvaća samo sljedeće poslove:⁶

1. primati novčane depozita članova kreditne unije u domaćoj valuti,
2. odobravati kredite članovima kreditne unije u domaćoj valuti,
3. primati novčane depozite od sindikata i obrtničkih komora te primati bespovratna novčana sredstva od međunarodnih institucija,
4. obavljati platni promet za svoje članove (uz odobrenje HNB-a sukladno propisima koji uređuju platni promet),
5. obavljati mjenjačke poslove za članove kreditne unije,
6. dodjeljivati novčanu pomoć članovima kreditne unije,
7. davati jamstva za obveze članova kreditne unije u domaćoj valuti.

Članstvo u kreditnoj uniji se ostvaruje kupnjom udjela i plaćanjem godišnje članarine, a njeni vlasnici imaju pravo odabira predstavnika unije. Posluju na načelu uzajamnosti, što znači da udio u vlasništvu ne donosi kamatu već pruža mogućnost pozajmljivanja. Prednost ovog modela financiranja je da smanji rizik kroz dobro poznavanje članova te pruža jamstvo za povrat duga, povoljnije kamate od tržišnih i nepostojanje drugih troškova vezanih uz odobravanje kredita.

2.3.4. Model seoskih banaka

Model seoskih banaka često se u literaturi naziva i „community banking“. Specifičnost ovog modela je osnivanje seoske banke od strane trideset do pedeset ljudi na razini sela ili druge

⁵ Vojak, N. (2008): Projekcija razvoja mikrokreditiranja u Republici Hrvatskoj, specijalistički poslijediplomski rad, Zagreb

⁶ Narodne novine (2006): Zakon o kreditnim unijama, Narodne novine d.d., Zagreb, članak 3.

lokalne zajednice, koji preuzimaju kolektivnu odgovornost za kredit i sudjeluju u upravljanju bankom, a kojima se istodobno nudi i usluga štednje. Banka kao institucija dobiva kredit od organizacije kreditora na temelju pismenog jamstva svih članova. Ona te sredstva plasira svojim članovima kao individualne kredite na rok otplate od četiri mjeseca s tjednom dinamikom otplate. Uvjeti za dobivanje individualnog kredita su najmanje 20% uštedenog iznosa, a kamate su uglavnom jednake tržišnima ili veće od njih. Važna karakteristika poslovanja seoske banke je demokratičnost u odlučivanju, mogućnost povećanja inicijalnog iznosa dobivenog kredita na temelju akumulirane štednje te sudjelovanje banke u ukupnom razvojnom programu lokalne zajednice.

2.3.5. Reorganizirano pozajmljivanje

Sustav reorganiziranog pozajmljivanja logičan je slijed razvoja mikro poduzetnika. S vremenom ta poduzeća prerastaju u sve veća poduzeća kojima više iznos mikrokredita nije dovoljan za daljni razvoj poslovanja. Oni se transformiraju iz mikro u „velika mikro“ poduzeća. U kategoriju velikog mikro poduzeća pripada ono koje zapošljava do deset radnika, proizvodi jednostavne proizvode na zastarjeli način i ima veliku konkurenciju.⁷ To je poduzeće koje je povećalo količinu osnovnih sredstava, produktivnost i broj zaposlenih, ali još uvijek ne spada u kategoriju malog poduzetnika (malo poduzeće karakterizira više od 10 zaposlenih koji nisu članovi vlasnikove obitelji) koji ostvaruje uvjete financiranja poslovnih banaka. Logična posljedica transformacije poduzeća je promjena u sredstvima proizvodnje, povećanje prihoda od prodaje, povećanje imovine i sve veća specijalizacija u proizvodnji. Reorganizirano pozajmljivanje ide u smjeru povećanja iznosa kredita za osnovna sredstva i obrtni kapital te pomoći pri poslovanju većeg poduzeća, s ciljem povećanja produktivnosti i broja zaposlenih. Takvi programi nude kredite za osnovna sredstva i obrtni kapital te pomoć u uvođenju promjena u djelatnosti mikro poduzeća.⁸ Kada poduzeće jednom preraste u veliko poduzeće i ojača poslovanje, smatra se da mu niti mikrokrediti niti ostale mikrofinancijske usluge nisu potrebne. Stvorene su pretpostavke za dodatno financiranje od strane poslovnih banaka jer je poduzeće u proteklom vremenu steklo uvjete za odobravanje većih iznosa kredita i posjeduje kvalitetne kolaterale za zaduživanje po povoljnijim uvjetima. Klijenti transformacijskog pozajmljivanja mogu biti učesnici programa mikrofinanciranja iste organizacije pod povoljnijim uvjetima, ali postoje i organizacije koje se bave isključivo transformacijskim posuđivanjem. Procjena kreditne sposobnosti dužnika u tim je organizacijama složenija, ali još uvijek ne takva da destimulira ulaganja. Procjena zahtjeva i

⁷ Bogdanić, Ž. (2000): Financiranje mikro poduzetništva, Magistarski rad, Ekonomski fakultet, Zagreb

⁸ Bogdanić, Ž. (2000): Financiranje mikro poduzetništva, Magistarski rad, Ekonomski fakultet, Zagreb

odobranje kredita vrši se u kratkom roku, ali se krediti odobravaju individualno. Kamatna stopa još uvijek je iznad tržišne, a iznosi kredita variraju od 5000 do 35000 \$. Dodatna razlika u odnosu na ostale oblike mikrokreditiranja je dulji rok otplate, predočenje plana upotrebe sredstava te zahtjev za nekim od oblika osiguranja (najčešće hipoteke).

2.4. Uloga poslovnih banaka u mikrokreditiranju

Poslovne banke često mikrokreditiranje smatraju područjem velikog rizika i operativnog troška, zbog toga još uvijek postoji nedovoljna ponuda ove vrste kredita na Hrvatskom financijskom tržištu i to posebno za nezaposlene osobe, žene, mlade te poduzetnike početnike. Pružanjem podrške razvoju mikrokredita razvija se poduzetništvo, potiče ekonomski rast i socijalna uključenost.

Uloga poslovnih banaka u mikrofinanciranju je značajna. U većini zemalja ne postoji banka koja se bavi isključivo mikrofinanciranjem već se provode razni projekti razvoja malog poduzetništva od strane države i lokalnih zajednica putem poslovnih banaka. Radi se o kreditima sa subvencioniranom kamatnom stopom, oblicima koje poznaje i Hrvatska i kod kojih poslovnih banaka se provodi mikrofinanciranje po unaprijed dogovorenim uvjetima.

Poslovne banke nerado plasiraju kredite malih iznosa iz nekoliko razloga:⁹

- poslovna banka ne može, zbog načela sigurnosti poslovanja koje nalaže da se plasmani odobravaju samo klijentima koji su u mogućnosti izvršiti obveze na način i u ugovorenim rokovima, odobriti kredit bez unaprijed poznatog boniteta klijenta,
- kamate koje bi poslovne banke eventualnim odobravanjem mikrokredita zaračunale, bile bi neprihvatljivije za klijenta i nimalo poticajne za pokretanje vlastitog posla,
- mikro iznosi u pravom smislu riječi, kakve poznaju mikrofinancijske institucije diljem svijeta, premali su za ostvarivanje kamatnih prihoda koji bi bili dostatni za podmirenje svih troškova odobrenja i vođenja kredita u poslovnoj banci.

Poslovne banke zbog navedenih razloga ne odobravaju kredite na način kao što to rade kreditne unije i druge organizacije koje posluju na načelu grupne solidarnosti. Poduzetnici posežu za drugim oblicima pomoći gdje za kvalitetne ideje mogu ostvariti pomoći od lokalnih i državnih zajednica. Poslovne banke po različitim uvjetima kreditiraju poduzetnike koji su likvidni i imaju dobar bonitet.

⁹Hrvatska narodna banka (online), www.hnb.hr, Banke i štedionice, bilten o bankama (20.04.2016)

3. SADRŽAJ I INSTITUCIJE MIKROFINANCIRANJA

3.1. Sadržaj i institucije mikrofinanciranja

Mikrokreditne institucije su nedepozitne i neprofitne organizacije čija je osnovna djelatnost davanje mikrokredita socijalno ugroženim licima s ciljem razvoja mikro poduzetništva. Njihov osnovni cilj djelovanja temelji se na odobravanju kredita klijentima koji nisu u prilici ostvariti pristup bankarskog sektora. One se u širem smislu nazivaju i mikrofinancijske institucije zbog toga što pružaju ostale financijske usluge njima nije dozvoljeno prikupljanje depozita od stanovništva te su u većini zemalja osnovane kao neprofitne nedržavne organizacije. Njihov najveći cilj je razvoj poduzetništva osim poduzećima i pojedincima, mikrokreditne institucije često odobravaju kredite tzv. solidarnim grupama. Koncept kredita solidarnim grupama osmišljen je u Bangladešu te je nakon pozitivnih rezultata u nekoliko godina prihvaćen je i u drugim zemljama. Takvi krediti se odnose na grupu ljudi koji solidarno snose odgovornost kod neplaćanja kredita. Njih odobravaju mikrokreditne institucije koji se odnose na mikro poduzetnike i registrirane poduzetnike. Mikro poduzetništvo obuhvaća kategoriju poduzetnika koji su određeni veličinom djelatnosti i brojem zaposlenih. Uglavno su to zakonski registrirana poduzeća s 5 ili manje zaposlenih, obiteljska poduzeća u kojima je zaposlen ili samo vlasnik ili još nekoliko članova obitelji. Formalno postojanje temelj je za dobivanje kredita, tj. da bi fizička osoba ostvarila uvjete za dobivanje kredita mora registrirati svoju djelatnost. Na taj način mikrokreditne institucije direktno utječu na jačanje poduzetničke klime, registriranje poslovnih subjekata i razvoj ekonomskog sustava u cjelini. Njihova značajna uloga ugleda se i u tome što se tim putem uključuju u borbu protiv siive ekonomije i utaje poreza.

3.2. Muhammad Yunus

Mikrokreditiranje kao koncept je poznat od 18. stoljeća, a slične ideje su se provlačile kroz Marshallov plan obnove Europe. U novije vrijeme najčešće zasluge za promicanje mikrokreditiranja pripadaju bangladeškom profesoru Muhammad Yunusu. Dobitnik je Nobelove nagrade za mir u 2006. godini kao utemeljitelj koncepta mikrokredita, kreditnih linija za siromašne koji ne zadovoljavaju uvjete za klasične kredite. Utemeljitelj je Grameen banke s kojom dijeli nagradu za rad na ekonomskom i socijalnom razvoju najsiromašnijih.

Prvi je dobitnik Nobelove nagrade iz Bangladeša. Dobitnik je brojnih međunarodnih nagrada i 26 počasnih doktorata. Autor je knjige "Bankar siromašnih".

Yunus je započeo svoju borbu protiv siromaštva tijekom 1974. godine tijekom velike gladi u Bangladešu. Otkrio je kako vrlo maleni zajmovi mogu značajno poboljšati preživljavanje najsiromašnijih. U to vrijeme pokrenuo je istraživački projekt o ekonomiji u ruralnim krajevima.

Njegov prvi zajam sastojao se od 27 dolara (856 taka) iz vlastita džepa kojeg je posudio 42 osobe u malom selu Jombra gdje su živjeli tako da su posuđivali novac od posrednika (koji bi im onda naplaćivali kamate i po 10% tjedno). Već tjedan dana nakon posudbe, shvatio je da to nije dovoljno, već da treba pronaći institucionalno rješenje - odlučio je stupiti u kontakt s direktorom lokalne banke i zamoliti ga da odobrava kredite siromašnima. Trebalo je samo dobiti pristanak neke institucije da posuđuje novac ljudima koji nisu ništa posjedovali. To je barem bilo jednostavno...na prvi pogled.¹⁰

Tijekom 1976. godine osniva Grameen banku kako bi davao zajmove siromašnim stanovnicima Bangladeša. Od tada Grameen banka je izdala više od 5,1 milijarde dolara za oko 5,3 milijuna stanovnika Bangladeša. Kako bi osigurala vraćanje zajmova banka koristi sistem "solidarnih grupa". Te male neformalne grupe prijavljuju se zajednički za zajmove, a njihovi članovi su sudužnici koji se međusobno potpomažu u nastojanjima za ekonomskim napretkom.

Uspjeh modela Grameen je inspirirao slična nastojanja u zemljama u razvoju, pa čak i u industrijski razvijenim zemljama poput SAD-a. Grameen model financiranja je primijenjen u 23 zemlje u svijetu.

Mikrokreditiranjem je u Bangladešu, a kasnije i u drugim zemljama islamskog zakonodavstva, počelo je zapošljavanje žena. U tim zemljama ženama je bilo zabranjeno raditi, a borba protiv siromaštva bi bila iznimno teška ukoliko se i one ne uključe u proizvodnju i zarađivanje za život. Yunus je uspio slomiti prepreke te uključio žene u ekonomski proces.

3.2.1. Grameen banka i borba protiv siromaštva

Muhammad Yunus je osnovao Grameen banku 1976. godine u Bangladešu, kad je još bio profesor ekonomije u Chittagong fakultetu. On je na osnovu istraživanja bio uvjeren u nedostatak pristupa siromašnih slojeva kreditima što predstavlja jedan od ključnih ograničenja njihovog ekonomskog napretka. Yunus je izjavio u jednom od intervjua da su „sva ljudska bića rođeni poduzenici“. Neki dobiju priliku za pokušaj realizacije vlastitog pothvata, a neki ne. Mali zajmovi mogu biti ključni za uspjeh i izlazak iz bijede. Muhammad Yunus je uvjerio

¹⁰ Yunus, M. (2007): Bankar siromašnih, Masimedia, Zagreb, str.24

bangladešku Poljoprivrednu banku za razvoj da odobri prve kredite za koje će jamčiti on osobno. Time započinje njegovo djelovanje te je Grameen banka proglašena financijskom institucijom 1983. godine. Ovim zaključujemo da je primarni cilj banke bio društveni razvoj te borba za osiguranjem egzistencije. Klijenti banke nisu dolazili u banku da dobiju zajam već su djelatnici banke radili na terenu, direktno sa siromašnima: obilaze ljude osobito žene te ih ohrabruju u naumu da realiziraju poduzetnički pothvat. Krediti se ne odobravaju ponaosob, već solidarnim grupama. U takvoj grupi se kredit odobrava jednoj ili više osoba, dok ostali članovi solidarno pomažu u slučaju poteškoća. Ovakav način samopomoći se pokazao jako dobrim. Naplata rata kredita se vršila u početku dnevno, a kasnije na tjednoj bazi. U Greemen banci se redovito provjerava financijsko stanje klijenta kako bi se uvjerali da će korisnik kredita uredno vraćati odobreni zajam. Svjetska banka se u početku protivila takvom načinu odobravanja zajmova, ali kada su vidjeli da je na takav način odobravanja kredita doprinjelo gospodarskom i društvenom razvoju kasnije Grameen dobiva njihovu podršku.

Osnovna obilježja mikrokredita u Grameen banci profesor Yunus sažeo je na sljedeći način¹¹:

- kredit na godinu dana
- tjedni obroci u fiksnom iznosu
- otplata kredita počinje tjedana dana nakon odobrenja
- kamatna stopa od 20%
- otplata kredita povisuje se za 2 posto tjedno tijekom pedeset tjedana
- za svakih 1000 taka kredita kamata iznose 2 taka na tjedan

Iz navedenih obilježja mikrokredita može se vidjeti da su za prosječne zajmoprimce krediti prilično skupi no za one koji se žele „izvući“ iz siromaštva ovakvi uvjeti su prihvatljivi. Načinom otplate da se prva rata plaća nakon tjedan dana se omogućava da zajmoprimac prikupi novac prodajom svojih proizvoda ili usluge te otplati prvu ratu. Te na temelju usporedbi profita od 1995. do 2007. godine profit Grameena doseže svoj vrhunac 2006.

¹¹ Yunus, M. (2007): Bankar siromašnih: autobiografija "bankara siromašnih", [mikrokrediti i bitka protiv siromaštva u svijetu], Masmedia, Zagreb

godine čak 20 milijuna dolara. Broj članova vrtoglavo raste te isplate vrtoglavo rastu. Ti rezultati su postignuti zahvaljujući prodiranju ovog modela u druge zemlje.

4. RELATIVNA VAŽNOST MIKROFINANCIRANJA

S razvojem mikrokreditnih institucija dolazi i do njihove sve veće međusobne konkurencije. MFI je svijet mikrofinanciranja podijelio je u 6 regija. Podaci u tablici temelje se na podacima iz 2008. godine. Kada usporedimo podatke sa 2009. godine možemo vidjeti da je nastavljen trend rasta broja mikrofinancijskih institucija. Svaka regija je imala svoj početak mikrofinanciranja što će više biti objašnjeno u nastavku.

Tablica 1: Izvješće Microbanking bulletin-a o stanju mikrofinancijskih institucija za 2009. godinu

	Africa (Sub Saharan)	East Asia and Pacific	Eastern Europe and Central Asia	Latin America	Middle East and North Africa	South Asia	All Regions
Outreach							
# of MFIs	275	194	292	384	60	190	1,395
# of Borrowers (millions)	7.5	14.6	3.0	14.1	2.5	44.4	86.2
# of Voluntary Savers (millions)	18.0	25.7	5.2	14.4	0.1	32.4	95.8
Depth of Outreach							
Avg. Loan Balance per Borrower (\$)	626	684	4,008	1,341	746	912	1,588
Avg. Loan Balance per Borrower (% of GNI per Capita)	138	48	155	47	44	115	97
Balance Sheet							
Gross Loan Portfolio (million \$)	3,335	8,185	10,065	16,739	1,178	4,697	44,199
Voluntary Savings (million \$)	1,890	6,457	899	6,674	0	203	16,124
Assets (million \$)	5,512	12,030	13,366	21,100	1,557	7,000	60,565
Equity (million \$)	1,173	1,340	2,106	3,441	527	1,348	9,936
Efficiency							
Operating Expense (% Avg. Gross Loan Portfolio)	44	24	19	39	25	18	30
Cost per Borrower (\$)	187	102	610	294	121	283	301
Cost per Borrower (% GNI per Capita)	41	8	24	9	8	32	21

Izvor: Microfinance information exchange: report „Micobanking bulletin“, www.tehmix.org (01.05.2016.)

4.1. Afrika

Usprkos brojnim otporima da se osnuju mikrofinancijske institucije uzrokovani mentalitetom ljudi i političkim uvjerenjima, u Africi su modeli mikrokreditiranja zaživjeli tek kada su pojedinci shvatili da su krediti motivirajući jer im pomažu da pokrenu vlastiti posao odnosno prilikom samozapošljavanja. Situacija u Africi je slična kao i u Bangladešu: veliki broj gladnih i siromašnih koji nemaju pristup financijskim uslugama, a stanovnici skeptični prema svemu što obećava izlazak iz siromaštva. Godinama se smatralo da stanovništvo nema dovoljno sredstava kako bi otplaćivali kredite: umjesto toga treba im osigurati obrazovanje, vodu, hranu, liječničku skrb... Najviše mikrokreditnih institucija je u Gani, Etijopiji i Keniji.

U 2009. godini MBB izvještajuu Africi postoji 33 zemlje s oko 467 mikrofinancijskih institucija, 8 milijuna korisnika i 20 milijuna štediša. Prosječni zajam iznosi 333 dolara.¹²

4.2. Južna Amerika

Od ranih 70-tih Latinska Amerika bila je pionir u mikrofinanciranju. Danas ima jedne od najvećih penetracijskih rata na svijetu. Prema bench mark reportu „ Latinska Amerika je dom najrazvijenijih i najiskusnijih mikrofinancijskih institucija“. Iako Južna Amerika ima jedne od najvećih penetracijskih stopa to ovisi i od zemlje do zemlje. Ona u Argentini i Brazilu iznosi 2 ili 3 %, Paragvaju, Čileu i Peru od 25-35% dok u Boliviji ona iznosi vrtoglavih 160%. Trenutna kriza potaknula je brojne banke da se okrenu mikrofinanciranju. U zadnje vrijeme banke su se okrenule korespondentnom (dopisnom) bankarstvu gdje građani mogu obavljati male financijske transakcije te na taj način banke smatraju da će biti više otvorene građanima te ih tako privući u sustav mikrofinanciranja.¹³

2009. godine prema MBB izvještaju, u Južnoj Americi postoji 19 zemalja s oko 466 mikrofinancijskih institucija, 14 milijuna korisnika kredita i 17 milijuna štediša. Prosječni zajam iznosi 916 \$. Najviše mikrokreditnih institucija je u Peru (58), zatim u Meksiku (49) te u Ekvadoru (44).¹⁴

4.3. Amerika

Dokazno je da siromašni ljudi u razvijenim zemljama imaju više fizičkih i financijskih dobara od onih u siromšnim zemljama trećeg svijeta, oni psihički teže podnose bijedu. Siromaštva ima svugdje pa i najrazvijenijim zemljama u svijetu. U Sjevernoj Americi sustav mikrokreditiranja nije naročito uspješno zaživio (po jedna zaklada postojala je u Kanadi i u Južnoj Dakoti, s programima u indijskim rezervatima). Razlog tome treba tražiti u mentalitetu – ljudi su međusobno nepovjerljivi i solidarne grupe ka takve nema smisla osnivati. Mikrokredit je uspio zaživjeti samo kod izdataka zbog kojih se većina siromašnih zadužuje kod lihvara: financiranje pogreba kojim pokazuju koliko im je stalo do pokojnika. Da u Sjevernoj Americi nema razvijenog mikrofinancijskog sektora, dokaz je i MBB izvještaj u kojem se Sjeverna Amerika niti ne spominje - ako i postoje, mikrofinancijske institucije ne

¹² Microfinance information exchange, „Microfinance in Africa briefing“, www.mixmarket.org/mfi/region/Africa (10.05.2016)

¹³Microcapital.org; MICROCAPITAL STORY: Expanding Microfinancing in Latin America, www.microcapital.org (10.05.2016)

¹⁴ Microfinance information exchange, „ Microfinance in latin americabriefing“, www.mixmarket.org/mfi/region/latin-america (11.05.2016)

podnose izvještaje vodećoj benchmarking agenciji u području mikrofinanciranja, pa je i praćenje i njihovog poslovanja nemoguće.

4.4. Azija

Azija je mjesto nastanaka najstarijih i najvećih mikrofinancijski institucija. Ranije je napomenuto sa se osnivačem koncepta mikrokreditiranja smatra Muhammad Yunus, profesor iz Bangladeša, a danas je Bangladeš zemlja s najrazvijenijim tržištem mikrokredita. Posljedica tako razvijenog sustava je visok udio siromašnog stanovništva, ali i visok stupanj povjerenja u sustav i model pozajmljivanja solidarnoj grupi.

Podaci MBB krajem 2007.g govore o mikrokreditnom sektoru u Aziji kao daleko najrazvijenijim, s oko 70% aktivnih klijenata u cijelome svijetu: od ukupno 52 milijuna klijenta, u Aziji je njih 36. Također, 73% ukupnih štediša u mikrofinancijske institucijama u svijetu dolazi iz Azije (41 milijun od ukupno 56).

2009. godine prema MBB izvještaju, u Južnoj Aziji postoji 6 zemalja s oko 356 mikrofinancijskih institucija, 50 milijuna korisnika kredita i 33 milijuna štediša. Prosječni zajam iznosi 140 \$. Najviše mikrokreditnih institucija je u Indiji (93) i u Bangladešu (28). Za razliku od Indije, u Kini modeli mikrokreditiranja još uvijek nisu zaživjeli u velikom broju. Iako službeni podaci govore da u Kini 10% ljudi živi na pragu siromaštva (oko 120 milijuna stanovnika) u MBB izvješću spominje se samo 19 institucija koja pružaju mikrofinancijske usluge.¹⁵

4.5. Europa

Koncept mikrokredita Europa je teško prihvatila ponajviše zbog razvijenog sustava socijalne pomoći u većini zemalja. Često se siromašnima ne isplati uzimati kredite i preuzimati rizik poslovanja kada mogu preživljavati od socijalne pomoći. Tržište mikrokredita zbog toga je mlado i u razvoju. U zapadnoj Europi najveći broj mikrofinancijskih institucija postoji u Ujedinjenom Kraljevstvu i Njemačkoj, organiziranih na lokalnom nivou. Svaki iznos do 25 000 eura u Europi se smatra mikrokreditom, a prosječni iznos odobrenog kredita kreće se oko 12 000 eura.

4.5.1. EFSE (Europski fond za jugoistočnu Europu)

Europski fond za jugoistočnu Europu (EFSE) ima za cilj poticanje ekonomskog razvoja i prosperiteta u Albaniji, Armeniji, Azerbajdžanu, Bjelorusiji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj,

¹⁵ Microfinance information exchange, „ *Microfinance in Asia briefing*“, www.mixmarket.org/mfi/region/asia (10.05.2016)

Hrvatskoj, Makedoniji, Gruziji, Kosovu, Moldaviji, Crnoj Gori, Rumunjskoj, Srbiji, Turskoj i Ukrajini. EFSE je usredotočen na pomaganje lokalnim financijskim sektorima u jačanju njihove sposobnosti kako bi osigurali adekvatno i održivo financiranje mikro i malih poduzeća (MSE), kao i za domaćinstva u obliku kredita za poboljšanje domova. Financiranje koje EFSE omogućuje se usmjerava ka tim kreditnim klijentima putem lokalnih partnerskih institucija (PLI). Osim financiranja, EFSE omogućuje tehničku pomoć, savjetodavne usluge i obuku za izgradnju operativnih kapaciteta i profesionalno upravljanje. Inicirano od strane KfW (Njemačka razvojna banka) u 2005. godini, EFSE je prvo javnoprivatno partnerstvo te vrste i prvi privatno upravljani fond u financiranju razvoja. Kapital je obezbjeđen od strane njemačkog Saveznog Ministarstva za ekonomsku suradnju i razvoj (BMZ), Europske Komisije (EK), Vlade Republike Albanije, Kreditna podrška malim i srednjim poduzetništvima CJSC (SMBCS), podružnica Centralne banke Armenije, Razvojne Banke Austrije (Oesterreichische Entwicklungsbank - OeEB), Švicarska agencija za razvoj i suradnju, Danske agencije za međunarodni razvoj (Danida), KfW, IFC, Nizozemska financijske Kompanije (FMO), Europske banke za obnovu i razvoj, Europske investicijske banke i Sal. Oppenheim i Deutsche Bank. Oppenheim Asset Management Services S.A RL, Luksemburg i Finance in Motion GmbH, Njemačka, su EFSE-ovi fond menadžer i savjetnik Fonda.¹⁶

U Hrvatsku EFSE po prvi put dolazi u suradnji sa Zagrebačkom bankom. Europski fond za jugoistočnu Europu (European Fund for Southeast Europe - EFSE) i Zagrebačka banka potpisali su ugovor o kreditu u iznosu od 20 milijuna eura temeljem kojeg će Banka financirati lokalne mikro i male poduzetnike u različitim sektorima pojedinačnim iznosima do maksimalno 100.000 eura.

Segment mikro i malog poduzetništva čini okosnicu gospodarstva u Hrvatskoj s udjelom od 97,3 posto svih registriranih poduzetnika, te zapošljava 34,3 posto ukupne radne snage u zemlji, a BDP-u pridonosi s gotovo 35 posto. Mikro i mali poduzetnici, koji i inače imaju ograničen pristup sredstvima financiranja, posebno su teško pogođeni trenutnim nepovoljnim stanjem u gospodarstvu i financijama, jer im je sužena dostupnost kredita kojima bi financirali svoj rast. Kredit EFSE-a omogućit će Zagrebačkoj banci pojačano financiranje mikro i malih poduzetnika, pogotovo kada je riječ o dugoročnim kreditima, čime će se značajno smanjiti

¹⁶ EFSE , <http://www.efse.lu/uploads/> (13.05.2013)

pritisak na mikro i male poduzetnike u otplaćivanju dugova, te će im pomoći da podignu svoju konkurentnost uoči ulaska Hrvatske u Europsku uniju.¹⁷

4.5.2. Ministarstvo Europske unije

Ministri Europske unije za zapošljavanje i socijalna pitanja odobrili su novi instrument pomoći osobama koje su izgubile posao i žele pokrenuti novi posao, a po njemu mogu dobiti mikrokredite do 25.000 eura. Namijenjeni su malim tvrtkama koje zapošljavanju do 10 osoba te nezaposlenima koji se žele sami zaposliti, ali nemaju pristup bankovnim kreditima.¹⁸

Inicijativa je dio europskog odgovora na krizu i posebno je namijenjena ljudima koji uobičajenim putem ne mogu dobiti kredit zbog gospodarske krize i nedostatka kreditora.

4.5.3. Mikrokrediti u BiH

Mikrokreditne organizacije u BiH djeluju od 1996. godine. Prema navodima iz Udruženja mikrokreditnih organizacija u BiH od tada daju značajan doprinos ukupnom društveno-ekonomskom oporavku i razvoju države, pomažu smanjenju siromaštava i povećanju zaposlenosti.

Kreditni korisnici uzimaju usmjereni su za mikro i male poslovne aktivnosti u poljoprivredi, trgovini, uslužnim djelatnostima i proizvodnji. Najznačajnija podrška mikrokreditnog sektora u BiH usmjerena je prema ljudima koji često ostvaruju jedine prihode u kućanstvima pokretanjem i jačanjem poljoprivrednih aktivnosti, trgovine, uslužnih djelatnosti i male proizvodnje. Kada je riječ o iznosu mikrokredita, zakonski je propisano da je maksimalan iznos kredita koji može isplatiti mikrokreditna fondacija 10.000 KM, a mikrokreditno društvo iznos od 50.000 KM. Od 1996. godine do danas klijentima u BiH plasirano je više od sedam milijardi KM u oko 2,5 miliona pojedinačnih kreditnih aranžmana, čime je učinjeno mnogo na razvoju i podršci mikro i malom preduzetništvu, samozapošljavanju, otvaranju novih radnih mjesta, povećanju prihoda u domaćinstvima s niskim primanjima u poboljšanju i generalno u poboljšanju uvijeta življenja te ekonomskog i društvenog položaja korisnika kredita. Danas, mikrokreditne organizacije u BiH opslužuju 200.000 klijenata s portfoliom više od 500 miliona KM. Članice Udruženja mikrokreditnih organizacija u BiH (AMFI) osvajale su priznanja i nagrade Svjetske banke i Konzultantske skupine za pomoć siromašnima (CGAP) za visoku razinu transparentnosti u poslovanju i financijskom izvještavanju.

¹⁷ EFSE, <http://www.efse.lu/news-events/> (15.05.2016)

¹⁸ Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, www.mvpei.hr/ (15.05.2016)

Od 20 institucija iz cijelog svijeta, nagrađenih 2007. godine, nalazilo se i pet mikrokreditnih organizacija iz BiH. Iste godine četiri mikrokreditne organizacije iz BiH rangirane su među 50 najuspješnijih mikrokreditnih organizacija u svijetu po najutjecajnijem finansijskom magazinu u svijetu (Forbesu). Iz AMFI-a smatraju da je veliko postignuće da su tri BiH organizacije 2013. godine među prvih pet mikrofinancijskih fondacija u svijetu koje su dobile prestižni Certifikat o zaštiti klijenata, u okviru globalnog projekta Smart Campaign, koji ima za cilj provođenje principa zaštite klijenata u svjetskoj mikrofinancijskoj industriji. Ostale organizacije na putu su za stjecanje SMART certifikata.

U BiH trenutno je 19 mikrokreditnih organizacija (MKO), od toga je: 5 mikrokreditnih društava (MKD) i 14 mikrokreditnih fondacija (MKF). U Federaciji BiH posluje 12 mikrokreditnih organizacija, od toga 1 mikrokreditno društvo i 11 mikrokreditnih fondacija, dok u Republici Srpskoj posluje 7 mikrokreditnih organizacija: 4 mikrokreditna društva i 3 mikrokreditne fondacije.

Mikrofinanciranje je najvećim dijelom kod nas usmjereno ka kreditiranju poljoprivrede (34%) i uslužnih djelatnosti (21%), te se većim dijelom odnosi na dugoročne kredite za fizička lica. Ukupni bruto krediti MKO u FBiH na kraju 2014. godine iznosili su 381,3 miliona KM i činili su 84% ukupne aktive mikrokreditnih institucija.¹⁹ Na ovaj način se u BiH pokušalo stati na kraj lihvarstva i nenadziranim kamatama na mikrokredite, s obzirom da se to tržište u posljednjih nekoliko godina pretvorilo u veliku industriju. Nenadziranje tog segmenta finansijskog tržišta dovelo bi do pretjeranog bogaćenja nekolicine na teret nezaposlenih, poljoprivrednika ili obrtnika kojima je to jedini način financiranja poslovanja.

¹⁹ Poslovni svijet, <http://poslovnisvijet.ba/izazovi-mikrokreditiranja/> (25.05.2016)

5. PROBLEMI I PERSPEKTIVE U MIKROFINANCIRANJU GOSPODARSTVA

Mikrofinanciranje ima značajan društveni učinak – ono potiče jednakost među spolovima, rasama, zaposlenima i nezaposlenima, državljanima i imigrantima. Realizirati (dobru) poslovnu ideju i pokrenuti posao neizvedivo je bez početnog kapitala, do kojega većina, posebice malih poduzetnika dolazi preko kredita. U vrijeme recesije banke kredite daju na kapaljku, ma koliko poduzetnička ideja bila dobra. No mikroizjmovi za najsiromašnije nisu se pokazali dobri samo u borbi protiv siromaštva nego i kao dobra prilika za zaradu. *“Obično se podrazumijevalo da izreka ‘revolucija jede svoju djecu’ vrijedi isključivo za političku arenu, no primjer Muhameda Yunusa, ‘bankara za siromašne’, pokazuje njezinu primjenjivost i na poslovni svijet u kojem uglavnom vrijedi jedna druga izreka ‘čovjek je čovjeku vuk’. Zapravo, linije su tanke između obje izreke. Nobelovcu iz Bangladeša već neko vrijeme ne cvatu ruže. Čovjek poznat po revolucioniranju kreditiranja inovacijom ‘mikrokreditiranja’ prošao je put od junaka siromašnih, čije je probleme njegova ideja trebala pomoći riješiti, do proskribiranog i odbačenog objekta antikampanje koju je započela lokalna vlast u Dhaki, glavnom gradu siromašne zemlje.”*²⁰ Njegovi problemi, čini se, počeli su još 2007. kada je, nepotrebno tvrde neki, zakomplicirao svoj život. Godinu prije dobio je Nobela, imao svoju banku Grameen, bio je stvoritelj cijele jedne industrije (samo u Bangladešu trenutno je u optjecaju 2,2 milijarde dolara takvih zajmova, od čega na Grameen otpada 955 milijuna) i nacija mu je dugovala zahvalnost zato što je Bangladeš zahvaljujući njegovoj ideji ‘stavljen na kartu’. Pogreška u koracima bilo je isticanje političkih ambicija, potez redovito nepreporučljiv onima slaba želuca, pogotovo u zemljama poput Bangladeša, gdje je vojska često presudan faktor u oblikovanju političkog sustava.

Te je 2007. Yunus najavio osnivanje svoje stranke, pa iako se to na kraju nije dogodilo, činjenica da je uopće pokazao želju za političkim angažmanom stavila ga je na ‘radar’ pogrešnim ljudima, točnije dvjema glavnim političkim strankama prema kojima je pokazao otvoren prijezir. Ni s ekonomske strane stvari nisu išle dobro, industrija mikrokreditiranja suočena je s nizom optužbi za iskorištavanje siromašnih, pojačanom regulacijom i sve većim upletanjem države. Problemi su, počeli u trenutku kada je u nekim zemljama došlo do masivnog porasta broja instituta za mikrofinanciranje. Tu se često radilo o nedržavnim

²⁰Članak: “Nobelovca optužuju da mikrokreditima zapravo iskorištava siromašne” Vanja Fingelwad, <http://www.cro-rss.com/> (16.06.2016)

ustanovama koje su počele rasti kao gljive poslije kiše. Prema ocjenama stručnjaka, porast broja ovih instituta, koji često nisu ni bili u rukama profesionalaca je jednostavno bio prebrz i neprilagođen potrebama tržišta. Do kriza dolazi kad sektor mikrofinanciranja postane prezasićen, kad prebrzo raste, a mehanizmi kontrole pretjeranog zaduživanja nisu dostatno razvijeni. Problem je prije svega nastao jer se financiranje ovih kreditnih ustanova nije baziralo na lokalnim ušteđevinama i resursima nego je uglavnom bilo financirano izvana iz raznih fondova. U nekim dijelovima južne Azije, gdje je ovakav oblik ustanova i najviše rasprostranjen, dolazilo je do žestoke konkurencije među institutima. Rezultat te tržišne borbe bilo je sniženje kriterija kreditne sposobnosti mušterija što je za mnoge banke opet značilo smanjenje kvalitete kreditnog portfelja.

Nakon prvotnog zanosa idejom malih kredita najsiromašnijima u svrhu pokretanja vlastitog posla, posebice usmjerenog prema ženama, počela su i prva propitkivanja. Mikrofinacijski projekti u potrazi za zaradom omogućili su siromašnim seljacima diljem svijeta da produlje rok otplate uz basnoslovne kamate, i to bez sluha za njihovu mogućnost otplaćivanja. Neke su tvrtke i više nego udvostručile svoj godišnji prihod. Kao odgovor na bijes javnosti i sve češća samoubojstva ljudi koji nisu mogli otplatiti dug zakonodavni vrh države Andhra Pradesh odobrio je neumoljiv novi zakon koji ograničava tvrtke u pozajmljivanju i naplati. ” *Lokalne vlasti od ljudi su tražile da prestanu otplaćivati kredite, nakon čega je prestala otplata kredita u vrijednosti od dvije milijarde dolara. Zajmodavci kažu da u prva tri mjeseca ove godine je manje od 10 posto zajmoprimaca platilo rate. Ako se takav trend nastavi, mikrokreditnoj industriji prijeti kolaps u državi u kojoj živi trećina njihovih zajmoprimaca. Mikrokreditne tvrtke ne mogu ostvariti ni nove kredite u drugim državama jer su banke ograničile financiranje zbog sve veće ogluhe.* ”²¹ U indijskoj državi Andhra Pradesh zakonodavci su izglasali strogi zakon kojim se tvrtkama za mikrokreditiranje ograničava izdavanje zajmova. Prema tom zakonu, tvrtke moraju zatražiti pristanak vlade prije negoli odobre svaki pojedini zajam, a otplaćivanje se mora vršiti u prisustvu javnog službenika. Posljednji je primjer nezadovoljstva i propitkivanja nacije pokrenut je sa dokumentarcem norveške televizije prikazan potkraj prošle godine u kojem se dovode u pitanje dobre namjere Grameena i koncepta mikrokreditiranja. Materijal su odmah iskoristili njegovi politički protivnici za početak posredne kampanje denunciranja dojučerašnjega nacionalnog idola. Zamjerka, koja neovisno o spomenutom dokumentarcu pluta javnim prostorom, već neko vrijeme i izaziva

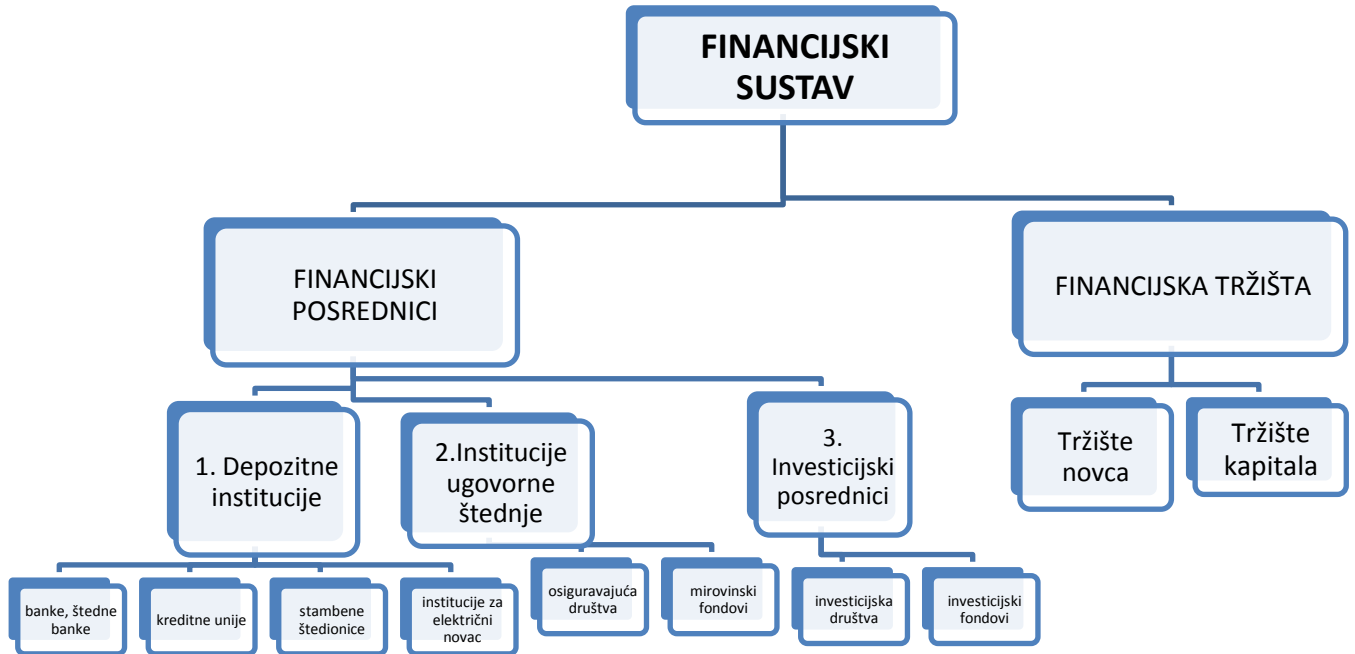
²¹ Članak: “Nobelovca optužuju da mikrokreditima zapravo iskorištava siromašne” Vanja Fingelwad, <http://www.cro-rss.com/>

polemike, proizlazi iz uvjerenja kako mikrokreditiranje zapravo baca samo još dublje u dug svoje klijente. Dojam je pojačan relativno visokim kamatama na takav oblik pozajmljivanja (vlada u Bangladešu ih je ograničila na 27 posto, još prilično visoku svotu). S druge strane, zemlja je s 80 posto siromašnih 70-ih, kada je Yunus počeo svoju radot, danas došla do brojke od 38 posto. Norvežane je, pak, na izradu dokumentarca potaknulo sumnjivo prebacivanje doniranih sredstava iz Norveške Grameenu, koje je poslije poništeno. Afera datira još u 90-e godine prošlog stoljeća i razriješana je dogovorom dvaju strana, ali je očito poslužila kao povod za šire propitkivanje aktualne teme mikrofinanciranja. Animositet premijerke Hasine Wajed i Yunusa erumpirao kada je odlukom Središnje banke smijenjen s mjesta direktora Grameena i njegovom najavom borbe protiv te odluke. Ne da je sukob ikad bio tajna, dotična je nedavno izjavila da mikrokreditatori 'sišu krv siromašnima u ime borbe protiv siromaštva'. Vlada kao vlasnik 25 posto glasačkih prava u odboru ima prilično velik utjecaj na događaje u Yunusovoj banci i taj su utjecaj iskoristili početkom ove godine za instaliranje Muzamela Huqa na mjesto predsjednika odbora, iako je on nakon dvadeset godina rada u toj banci otišao 2003. i pokrenuo svoj biznis u istoj industriji. Nakon odluke Središnje banke, čini se da je Yunus bačen na ulicu.

Yunus je odlučio inatiti se, u čemu mu je potporu pružio Grameen odbivši provesti odluku Središnje banke. Yunus je uložio žalbu nadležnom sudu u nadi da će barem dobiti odgodu odluke o smjeni, no sud je odbacio žalbu. Prema posljednjim vijestima, čini se da se vremešni Yunus, u 70. godini, odlučio predati i izrazio spremnost na odlazak u mirovinu, ali to je bilo dan prije sudske odluke, pa nije sasvim sigurno da je riječ o konačnoj odluci. Što se industrije u cjelini tiče, očito je da ima i dobrih i loših, odnosno onih poput Yunusa koji to rade bona fide i uobičajenih parazita uvijek spremnih iskoristiti svaku priliku da još nekog ogule, koliko god siromašan bio. Mnogi stručnjaci tvrde da je mikrofinanciranje dobar koncept za izvlačenje ljudi iz siromaštva, ali da problem nastaje nakon toga, kada je tim ljudima potreban bolje organiziran i pošteniji konvencionalan financijski sustav namijenjen malom i srednjem poduzetništvu, čega u zemljama u razvoju često nedostaje. Isto tako siromašnima osim kredita treba i posao te financijsko savjetovanje jer inače mnogi se nađu u začaranom krugu (uzimanja kredita u jednoj agenciji kako bi se pokrio kredit u drugoj agenciji) iz kojeg nikako ne mogu izaći.

6. MIKROFINANCIRANJE U RH

6.1. Hrvatski financijski sustav

Slika 1. Financijski sustav

Izvor: Samostalno prikupljeni podaci

Financijski sustav i njegovi konstitutivni elementi: instrumenti, tržišta i institucije predstavljaju glavnu sponu između tijekova štednje i investicija u nacionalnom gospodarstvu. Posredstvom financijskih institucija i tržišta, novac suficitarnih subjekata uvijek je zamjenjiv za određenu vrstu financijskog prava u obliku klasičnog bankarskog depozita, premije životnog osiguranja, udjela u fondu ili različitih vrijednosnica poput dionica i obveznica. S druge strane, deficitarni subjekti posredstvom financijskih tržišta pribavljaju financijska sredstva namijenjena investiranju.

Spomenuto financijsko prelijevanje novčanih sredstava povezano je s asimetrijom štednje i investicija različitih sektora privrede (poduzeća, stanovništva i države). Naime, u uvjetima različite sklonosti potrošnji, štednji i investiranju pojedinih ekonomskih subjekata, dolazi do

razmimoilaženja sektorske potrošnje i visine sektorskih raspoloživih sredstava pa pojedini ekonomski subjekti više troše, tj. investiraju od ostalih.

U tradicionalnom teorijskom modelu te praksi razvijenih zemalja sektor stanovništvo javlja se kao glavni nositelj novčanog suficita, a sektor poduzeća kao glavni nositelj novčanog deficita. To je kompatibilno s činjenicom da je sektor poduzeća institucionalni nositelj investicija čije financiranje u prvom redu osigurava nacionalni financijski sustav, a gledano na globalnoj razini svjetsko financijsko tržište. Što je financijski sustav razvijeniji i učinkovitiji, to je gospodarstvo djelotvornije, jer je širem krugu osoba pružena prilika u stvaranju. Međutim, transfer novčanih sredstava od suficitarnih subjekata k deficitarnim predstavlja samo jednu od zadaća financijskog sustava.

Iz ove zadaće proizlaze funkcije financijskog sustava koje uključuju: mobilizaciju štednje, očuvanje kupovne moći, mogućnost zaduživanja, plasman novčanih viškova, smanjivanje rizika te osiguranje likvidnosti i plaćanja. Druga zadaća financijskog sustava vezana je uz alokaciju novčanih viškova i upravo kroz nju dolazi do izražaja adekvatnost ili neadekvatnost odnosa između financijskih i realnih kretanja koja postoje u nacionalnom gospodarstvu. To zapravo znači da financijski sustav može savršeno obavljati svoju primarnu zadaću transfera novčanih sredstava te s njom povezane nabrojene funkcije, ali da s alokativnog aspekta, kretanja zabilježena u nacionalnom financijskom sustavu ne omogućavaju napredak i razvoj gospodarstva.

Uz spomenutu alokaciju oskudnih financijskih sredstava (koja mogu imati alternativnu upotrebu) povezana je gospodarsko politička funkcija financijskog sustava kao glavnog kanala manifestacije mjera makroekonomske politike kojima vlade utječu na nacionalno blagostanje. Konkretno to se odnosi na ulogu financijskog sustava kao kanala utjecaja na veličinu potrošnje stanovništva i države, investicija poduzeća, kretanje proizvodnje i zaposlenosti, izvoza roba i usluga, stranih investicija, razinu cijena i druge varijable.

U odsustvu adekvatne koordinacije između mjera monetarne, fiskalne i međunarodne politike kojima se usmjerava aktivnost u financijskoj sferi, financijski sustav djeluje autonomno to znači da sam spontano odlučuje o smjeru i dinamici razvoja nacionalnog gospodarstva. U tom kontekstu u nastavku se promatra hrvatski financijski sustav sa njegovim pozitivnim i

negativnim obilježjima u pogledu alokacije prikupljenih financijskih sredstava te manifestacije monetarnih učinaka na realna kretanja.²²

6.2. Mikrofinanciranje u Republici Hrvatskoj

Mikrofinanciranje je postalo jedan od najučinkovitijih načina u borbi protiv siromaštva. Tržište mikrokredita u Hrvatskoj je još uvijek nedovoljno razvijeno. Ipak, potreba za razvojem mikrokredita je sve više izražena. *“Mikrofinanciranje dolazi u Hrvatsku krajem 1996.g. u dijelove pogođene ratnim razaranja. Isprva je bio pružan otpor od strane vlade ali pod pritiskom Svjetske banke i USAID-a osnovale su se tri mikrofinancijske institucije. NOA (Osijek), DEMOS (Karlovac), MIKROPLUS (Zagreb). Od te tri institucije samo je jedan preživjela (NOA) te je ona danas kreditna unija”*²³

6.2.1. Kreditne unije

Povijesno gledano, prve kreditne unije u Europi osnivaju se 1850. godine. Nedugo nakon osnivanja prve kreditne unije u Europi, u Pitomači je 1862. godine osnovana prva hrvatska kreditna unija u obliku štedno-kreditne zadruge. Početkom 20-og stoljeća, u Hrvatskoj je djelovalo 1.511 štedno-kreditnih zadruga s oko 250.000 članova. Značajno je napomenuti, da danas u zemljama EU djeluje više od 130.000 različitih vrsta financijskih institucija koje djeluju u zadružnom obliku, u kojima je organizirano više od 83 milijuna članova i zaposleno više od 2,3 milijuna djelatnika. Preoblikovanje štedno-kreditnih zadruga u kreditne unije u Republici Hrvatskoj izvršeno je temeljem Zakona o kreditnim unijama koji je stupio na snagu 01.01.2007. godine, čime je istovremeno započet i proces usklađivanja poslovanja postojećih štedno-kreditnih zadruga s pravnom stečevinom EU. Navedenim Zakonom i podzakonskom regulativom uređena su sva bitna područja poslovanja kreditnih unija (dobivanje licence za rad od strane HNB-a, mjerenje i upravljanje svim vrstama rizika u kreditnim unijama, utvrđivanje stope solventnosti, jedinstveno iskazivanje efektivne kamatne stope, propisano je obvezno izvještavanje HNB).²⁴

Zakon o kreditnim unijama donesen je 15. prosinca 2006.g. s ciljem reguliranja dijela financijskog tržišta i onemogućavanja zaračunavanja visokih kamatnih stopa prilikom odobravanja kredita. Sukladno novom zakonu, ali i dopunjenom Zakonu o bankama (kojim se regulira i rad štednih, a ne samo poslovnih banaka), postojeće štedno-kreditne zadruge se

²² Marijana Ivanov, članak „Financijski sustav i makroekonomska stabilnost“

²³ Podaci dobiveni izravno od mr.sc. Dean Sinković, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Istraživanje i rad: „Mikrofinanciranje u Republici Hrvatskoj- Od kupnje krave do siromaštva“

²⁴ Hrvatska udruga kreditnih unija, http://www.hukreditneunije.hr/dokumenti/Kreditne_Unije_u_RH.pdf (26.05.2016)

moraju opredijeliti hoće li nastaviti rad kao kreditne unije ili prerasti u štedne banke.²⁵ Poslovi koje može obavljati kreditna unija ograničeni su na poslovanje s članovima: polaganje depozita ili kreditiranje po povoljnijim uvjetima od tržišnih, isključivo u domaćoj valuti. Da bi se zadruga registrirala kao kreditna unija, potrebno je zadovoljiti određene kriterije, sukladno Zakonu. Za njeno osnivanje potrebno je najmanje 30 članova, fizičkih osoba ili obrtnika, koji se udružuju temeljem zajedničkih interesa.²⁶ Osniva se na načelima zaposlenja, zanimanja (profesije) ili teritorijalnom načelu. Članovi unije, dakle, moraju biti osobe zaposlene kod istog poslodavca ili u istoj djelatnosti, moraju pripadati određenoj profesiji, imati prebivalište na istom teritoriju ili moraju na neki drugi način biti međusobno povezane. Ti zahtjevima zadovoljna je definicija kreditnih zadruga koje postoje diljem svijeta. Temeljni kapital kreditne unije iznosi najmanje 500 000 kuna, dok je za osnivanje štedne banke potrebno sakupiti 5 milijuna kuna. Kriteriji su to koji su izazvali negodovanje mnogih upravitelja štedno-kreditnih zadruga, posebno onih čiji je cilj bio nastaviti poslovanje kao banka, a ne zadruga.

Napredak u reguliranju tržišta vidljiv je iz zakonskog zahtjeva vođenja upisnika članova kreditne unije, kao i zahtjeva za transparentnošću utvrđivanja i iskazivanja kamatne stope po odobrenim kreditima, koji propisuje HNB. Isto tako, HNB propisuje i obvezu praćenja i izvještavanja o likvidnosti unije, načine upravljanja svim vrstama rizika te redovito dostavljanje izvješća o poslovanju. HNB, osim redovitog praćenja poslovanja kao tijelo odgovorno za njezin rad. Ključni igrači na tržištu mikrokredita trebale bi biti kreditne unije, kao sljednici ukinutih štedno-kreditnih zadruga. U tome ih, međutim, sprječava Zakon o kreditnim unijama, donesen krajem 2006. godine. U trenutku donošenja Zakona, na tržištu su poslovale 104 štedno-kreditne zadruge, a tijekom preoblikovanja od njih je nastala samo jedna štedna banka i 23 kreditnih unija četiri puta manje nego prije donošenja Zakona.²⁷ Do kraja srpnja 2010 g. u registar trgovačkog suda upisano je 23 kreditne unije i to: kreditna unija Apoen, kreditna unija deponent, kreditna unija euro, kreditna unija ducat, kreditna unija gama, kreditna unija ivančica, kreditna unija jamstvo, kreditna unija kod sata, kreditna unija konavle, kreditna unija krajcar, kreditna unija libertine, kreditna unija marijan, kreditna unija noa, kreditna unija sjenica, ABC kreditna unija, fidus kreditna unija đakovo, BRA-MA

²⁵ Hrvatska narodna banka, Kreditne unije, http://www.hnb.hr/supervizija/kreditne%20unije/h-kreditne_unije_1.htm (26.05.2011)

²⁶ Hrvatska narodna banka, Kreditne unije, http://www.hnb.hr/supervizija/kreditne%20unije/h-kreditne_unije_1.htm (26.05.2016)

²⁷ Poduzetnički portal, Članak: "I mali kredit je veliki korak za poduzetnika", <http://www.poduzetnistvo.org/news/i-mali-kredit-je-veliki-korak-za-poduzetnika> (26.06.2016)

kreditna unija, zagorska kreditna unija, zanatska kreditna unija, vrbovečka kreditna unija, štedno kreditna unija, komercijalna kreditna unija, sindikalna štedno-kreditna unija.²⁸ Izravna konkurencija poslovnim bankama mogu biti samo štedne banke, u dijelu poslovanja koje se odnosi na kreditiranje i platni promet, i to isključivo manjim bankama. Zbog ograničenja poslovanja, ostali su poslovi zabranjeni su za štedne banke.

Na hrvatskom tržištu trenutno posluju 33 poslovne banke, od kojih samo 10 ima tržišne udjele više od 1%. Sve ostale, manje banke morat će se suočiti s konkurencijom, budući da je štednim bankama dozvoljeno davati i potrošačke i hipotekarne kredite. Ovo je jasan pokazatelj jačanja financijskog tržišta na kojem postoje raznolike financijske institucije, sve veća lepeza financijskih instrumenata i sve veća konkurencija. Novonastala kretanja na financijskom tržištu s jedne strane su nepovoljna za razvoj tržišta mikrokredita. Većina štedno-kreditnih zadruga koje su postojale, davale su i mikrokredite, kojima su financirale poduzetnike početnike manjim kunkskim iznosima za započinjanje vlastitog poslovanja.

Kako to izgleda u praksi, zorno pokazuje primjer Kreditne unije Noa, osnovane 1996. godine u Osijeku.²⁹ Noa je zajednički projekt skupine građana Osijeka i američke vladine agencije za međunarodni razvoj USAID. Osnivački kapital USAID-a bio je tri milijuna dolara, a od 1996. Noa je u 10 godina malim poduzetnicima u Osijeku i okolici plasirala više od 3000 kredita u ukupnom iznosu od oko 20 milijuna dolara. Onda je došao Zakon o kreditnim unijama, koji ih je, tvrdi član Uprave Tomislav Flegar, posve unazadio. Noa se pokušala preregistrirati u štednu banku, no u tome nisu uspjeli zbog premalog portfelja i previsokih troškova poslovanja u novom obliku. Silom prilika registrirali su se kao kreditna unija, što znači, prema Flegarovim riječima, da su pali s konja na magarca. Kao kreditna unija mogu poslovati samo u domaćoj valuti pa su izgubili strane partnere, morali su im vratiti milijun dolara i smanjiti temeljni kapital. Uz to, kako štednja u kreditnim unijama nije osigurana kao u bankama, štediše ih izbjegavaju, pa mogu samo vrtjeti temeljni kapital, zbog čega im je kreditni potencijal smanjen za 25 posto.

Zakonska regulative, s druge strane, uvest će red u financijsko tržište, pa tako i na “tržište mikrokredita”. Korisnicima se jamči sigurnost i transparentnost u obračunu kamatne stope te dinamike otplate kredita. Rad kreditne unije kao institucije čiji rad nadzire Hrvatska narodna banka, bit će usmjeren na zaštitu vrijednosti novca njihovih članova i kreditiranje istih po

²⁸ Hrvatska narodna banka, Kreditne unije, <http://www.hnb.hr/supervizija/kreditne%20unije/h-popis-kreditnih-unija.pdf> (28.56.2016)

²⁹ Kreditna unija NOA, <http://www.noa.hr/> (28.05.2016)

razumnim kamatnim stopama. To će dovesti do većeg povjerenja javnosti u financiranje putem drugih institucija koje nisu banke i “populariziranja” mikrokredita te posljedično, na razvoj malih poduzeća i poticanje samozapošljavanja.

6.2.2. Hrvatska banka za obnovu i razvoj

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) osnovana je 12. lipnja 1992. godine donošenjem Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu (HKBO) (NN 33/92), izmjene i dopune kojeg su objavljene u NN 76/93, 108/95, 08/96. U prosincu 1995. godine, Banka mijenja naziv u Hrvatska banka za obnovu i razvitak. U prosincu 2006. godine donesen je novi Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (NN 138/06), a u ožujku 2013. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama Zakona o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (NN 25/13). Izmjena Zakona odnosi se na promjenu u broju članova nadzornog odbora HBOR-a. Hrvatska banka za obnovu i razvitak je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Osnivač i 100%-tni vlasnik HBOR-a je Republika Hrvatska.³⁰

HBOR je glavni pokretač razvoja malog i srednjeg poduzetništva. Program mikrokreditiranja od strane HBOR-a zamišljen je na način da se omogući financiranje mikro, malih i srednjih poduzetnika u svhu samozapošljavanja, osnivanje trgovačkih društva i obrta, rast broja radnih mjesta, modernizacije i proširenje već postojećeg poslovanja.

Djelatnosti kojim se Hrvatske banka za obnovu i razvitak bavi su:

- financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva,
- financiranje infrastrukture,
- poticanje izvoza,
- potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva,
- poticanje zaštite okoliša,

³⁰ Hrvatska agencija za obnovu i razvitak, <http://www.hbor.hr/Default.aspx> (02.06.2016)

- osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.³¹

Program mikrokreditiranja HBOR provodi u suradnji Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), Razvojnog bankom Vijeća Europe i Europskom komisijom.

Kategorizacija mikro poduzeća definirana je pravilima Europske unije, a ona se odnosi na poduzeća s:

- manje od 10 zaposlenih,

- godišnji promet 2 milijuna eura,

- akriva do 2 milijuna eura,

- do najviše 25% kamata ako je u vlasništvu društva koje po kriterijima Europske unije ne spada u kategoriju malog i srednjeg poduzetnika,

Mali poduzetnici koji zapošljavaju do 10 djelatnika čine gotovo 80 posto hrvatskog gospodarstva. Mikro poduzetnici su fizičke i pravne osobe koje godišnje imaju prosječno manje od 10 zaposlenih, ostvaruju godišnji promet do 14 milijuna kuna ili im je ukupna aktiva (ili veličina dugotrajne imovine, ako su obveznici poreza na dohodak) manja od 7 milijuna kuna. Mikrokredit od strane HBOR-a podrazumijeva iznos kredita do 25 000 eura, čiji je rok otplate je do 5 godina uključujući i poček od najviše 1 godine, a korisnici kredita su mikro, mali i srednji poduzetnici i fizičke i pravne osobe koje zadovoljavaju kriterije koje je postavila Europska unija. Kamatna stopa koju poslovna banka plaća HBOR-u iznosi 3,7% godišnje. Kamatnu stopu za krajnjeg korisnika utvrđuje poslovna banka ovisno o procjeni rizika plasmana, o čemu je dužna obavijestiti HBOR. Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.³² Cijeli iznos kredita može se koristiti za ulaganja u osnovna i /ili obrtna sredstva. Osnovna sredstva: osnivačka ulaganja, zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada. Ostali troškovi su: naknada za obradu kreditnog zahtjeva krajnjeg korisnika koja iznosi 1 % jednokratno na iznos odobrenog kredita i naknada za rezervaciju sredstava koja se obračunava

³¹ Hrvatska agencija za obnovu i razvitak, www.hbor.hr (02. 06.2016)

³² Hrvatska agencija za obnovu i razvitak, <http://www.hbor.hr/Default.aspx> (02.06.2016)

kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih, a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

Rok korištenja kredita krajnji korisnik dogovara s poslovnom bankom. Krajnji korisnici dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama Programa. Poslovna banka je dužna pratiti namjensko korištenje kredita krajnjeg korisnika. HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita. Poslovne banke i krajnji korisnici dužni su pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita. HBOR će isplatiti sredstva poslovnoj banci na njezin zahtjev na zato propisanom obrascu. Poslovna banka dužna je odmah doznačiti sredstva krajnjem korisniku kredita i to:

- za ulaganja u osnovna sredstva poslovna banka dužna je doznačena sredstva za krajnjeg korisnika plasirati izravno dobavljačima ili izvođačima radova temeljem dokumentacije
- za ulaganja u obrtna sredstva poslovna banka može doznačena sredstva za krajnjeg kredita plasirati izravno dobavljačima ili doznačiti sredstva na račun krajnjeg korisnika kako bi samostalno obavljao plaćanja.

Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima poslovna banka će pribaviti zadužnice od krajnjeg korisnika kredita. Ovisno o procjeni poslovne banke ista može pribaviti i mjenice te zasnovati zalog na imovini i to isključivo na onoj koja se nabavlja iz sredstava kredita.

Poslovne banke uključene u suradnju na programu Mikrokreditiranje uz potporu EU su Croatia banka d.d., Erste & Steiermärkische Bank d.d., Hrvatska poštanska banka d.d., Kentbank d.d., OTP banka Hrvatska d.d., Partner banka d.d., Podravska banka d.d., Raiffeisenbank Austria d.d., Sberbank d.d., Slatinska banka d.d., Vaba d.d. banka Varaždin, Veneto banka d.d.³³

6.2.3. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo

Hrvatska agencija za malo gospodarstva - HAMAG posebna je institucija za razvoj i poticanje malog gospodarstva. Osnivač je Republika Hrvatska, koja jamči za obveze HAMAG-a. Cilj djelovanja HAMAG-a je poticanje razvoja malog gospodarstva i povećanja njegova udjela u gospodarstvu Republike Hrvatske, stvaranjem poticajnog okruženja, kroz razvoj učinkovite potporne infrastrukture na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kroz omogućavanje korištenja potpora na temelju iskazanih potreba u financiranju, primjeni i razvoju tehnologija,

³³ Hrvatska banka za obnovu i razvoj, www.hbor.hr (02.06.2016)

unapređenju kvalitete, povećanju konkurentnosti, osiguranju tržišta i novom zapošljavanju, te kroz povezivanje, suradnju i umrežavanje poduzetnika, institucija i potpora.³⁴

Programe i aktivnosti HAMAG kreira sukladno zahtjevima i potrebama tržišta kako bi oni u potpunosti ostvarili svoju namjenu. Osnovana je Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva (N.N. 29/02) te također i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva (N.N. 63/07), kao neprofitna pravna osoba u vlasništvu Republike Hrvatske. Njezina glavna misija je razvitak gospodarstva RH: kvalitetnim programima, podizanjem svijesti o značenju poduzetništva i društveno odgovornog poslovanja i razvojem gospodarstva znanja kroz centre znanja, težeći ravnomjernom razvoju cjelokupnog gospodarstva.³⁵

HAMAG nudi program namijenjen mikro gospodarskim subjektima definiranim Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/2002, 63/2007, 53/2012 i 56/2013)¹ koji do datuma podnošenja prijave posluju najviše do 2 godine i nalaze se u vlasništvu fizičke ili pravne osobe koja do trenutka podnošenja zahtjeva nije bila većinski vlasnik subjekta koji se prijavljuje i drugih pravnih subjekata kumulativno dulje od 2 godine. Prema kriteriju broja zaposlenih i financijskim pokazateljima, mikro gospodarski subjekti su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika te ujedno ili ostvaruju ukupni godišnji prihod u iznosu protuvrijednosti kuna do 2.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti kuna do 2.000.000,00 eura.

Najniži iznos kredita namenjen mikropoduzetnicima je 10.000,00 kuna, a najviši 120.000,00 kuna. Kreditna sredstva HAMAG-a mogu se koristiti 30 dana od zaključenja ugovora o kreditu bez mogućnosti produljenja roka. Ako kredit nije u cijelosti iskorišten, u otplatu se prenosi samo iskorišteni iznos kredita. Krediti se odobravaju u kunama. Početak do 6 mjeseci podrazumijeva razdoblje u vijeku kredita za vrijeme kojeg korisnik kredita nije u obvezi otplate glavnice kredita, već je samo u obvezi plaćanja kamata. Početak započinje prvim danom po isteku roka korištenja kredita, a završava danom koji označava početak razdoblja dospjeća prve rate kredita, s time da razdoblje ovisi o ugovorenoj dinamici otplate. Rok otplate do 5 godina uključujući i početak. Kredit se otplaćuje u jednakim kvartalnim ratama. Prijevremena otplata moguća je uz prethodnu pisanu obavijest HAMAG-BICRO-u, bez plaćanja naknade za

³⁴ Osječko baranjska županija, <http://www.obz.hr/hr/index.php?tekst=471> (03.06.2016)

³⁵ Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, <http://www.hamag.hr/> (03.06.2016)

prijevremeni povrat kredita. Kamatna stopa je 0,99% godišnje, fiksna. Efektivna kamatna stopa je 1,09%. Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom i naplaćuje kvartalno. Naknada za obradu kreditnog zahtjeva za krajnjeg korisnika iznosi 0,25% jednokratno na iznos odobrenog kredita te se naplaćuje se prije isplate kredita. Instrumenti osiguranja: zadužnice (zadužnica subjekta malog gospodarstva, na istoj zadužnici uz istodobnu izjavu njegovih vlasnika kao jamaca plataca). Vrijednost zadužnice mora biti najmanje u visini iznosa odobrenog kredita. Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih osiguranja snosi korisnik kredita.³⁶

6.2.4. Ministarstvo gospodarstva

Ministarstvo gospodarstva je središnje tijelo državne uprave u Republici Hrvatskoj koje vodi aktivnu politiku zapošljavanja, te obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na:

- industriju, osim prehrambene i duhanske industrije, brodogradnju, energetiku, rudarstvo, obrtništvo, zadrugarstvo, osim poljoprivrednoga, malo i srednje poduzetništvo, djelatnost trgovine, trgovinsku politiku, politiku zaštite domaće proizvodnje; gospodarsku suradnju s inozemstvom.
- uključivanje u europske gospodarske integracije, usklađivanje aktivnosti u svezi s članstvom Republike Hrvatske u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji te sudjelovanje u multilateralnim trgovinskim pregovorima u sklopu ove organizacije,
- poticanje izvoza i stranih ulaganja, osnivanje i poslovanje slobodnih i poduzetničkih zona, sustavno poticanje poduzetništva, stanje i pojave na tržištu, opskrbu i cijene, zaštitu potrošača, strateške robne zalihe, privatizaciju dionica i udjela u trgovačkim društvima u vlasništvu Republike Hrvatske, restrukturiranje i sanaciju pravnih osoba,
- uređivanje radnih odnosa, tržište rada i upošljavanje, odnose sa sindikatima i udrugama poslodavaca, radnopravni status hrvatskih državljana zaposlenih u inozemstvu i poslove u svezi s njihovim povratkom i zapošljavanjem u zemlji, radnopravni status stranih državljana zaposlenih u Republici Hrvatskoj,
- zaštitu na radu,
- međunarodnu suradnju na području rada i zapošljavanja te
- sustav i politiku mirovinskoga i invalidskog osiguranja.

³⁶ Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, www.hamag.hr (09.06.2016)

Ministarstvo također obavlja poslove koji se odnose na promicanje i sustavno unaprjeđivanje obrtništva, zadrugarstva, osim poljoprivrednoga, malog i srednjeg poduzetništva, djelovanje instrumenata gospodarskog sustava i mjera gospodarske politike na razvoj obrtništva, zadrugarstva, maloga i srednjeg poduzetništva, te poslovanje obrtnika i poduzetnika, ostvarivanje međunarodne suradnje, provedbu posebnih programa Vlade Republike Hrvatske u oblasti obrtništva, zadrugarstva, maloga i srednjeg poduzetništva. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva nakon parlamentarnih izbora 2011. mijenja naziv u Ministarstvo gospodarstva, a dio nadležnosti koji se odnose na politiku zapošljavanja i uređivanje radnih odnosa izdvaja se ponovno nakon 2003. u zasebno Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.³⁷

6.2.5. KIVA organizacija

Kiva.org je neprofitna organizacija koja trenutačno djeluje u 204 zemlje svijeta i ima više od 750 tisuća članova koji pozajmljuju novac ljudima u 53 nerazvijene zemlje. Cijela koncepcija mikrofinanciranja putem Kive temelji se na velikom broju članova koji zajmom od najmanje 25 dolara u roku od dana-dva uspiju isfinancirati poduzetnički projekt za koji je potrebno otprilike 200 dolara. To je organizacija koja se bavi mikrofinanciranjem i u pet godina, koliko postoji, preko nje je pozajmljeno 160 milijuna dolara, a postotak povrata zajmova je 98,13 posto.³⁸

Tih 200 dolara čovjeku može doživotno riješiti problem egzistencije. Cijela ideja funkcionira na povjerenju, nitko od posuđivača nema garanciju za povrat novca, ne naplaćuju se kamate, a zajmovi se u više od 98 posto slučajeva vraćaju u cijelosti u roku od godine dana. Prvu svjetsku online posudbenu platformu kiva.org u listopadu 2005. godine osnovali su Matthew Flannery i Premal Shah. Flannery je na ideju došao inspiriran predavanjem osnivača Grameen banke, Muhammada Yunusa, koji je kao pionir u mikrofinanciranju dobio Nobelovu nagradu za mir 2006. godine. Flannery je počeo razvijati Kivu u vrijeme dok je radio kao kompjuterski programer u tvrtki TiVo Inc. U prosincu 2005. napustio je taj posao i u potpunosti se posvetio Kivi, gdje je danas predsjednik Uprave i aktivni zajmodavac. Premal Shah je o mikrofinanciranju počeo razmišljati još dok je radio u tvrtki za online plaćanja PayPal. Krajem 2004. uzeo je tri mjeseca neplaćenog odmora kako bi razvio i testirao koncept internetskog mikrofinanciranja u Indiji, odakle je porijeklom. Po povratku u Silikonsku dolinu

³⁷ Vlada Republike Hrvatske, <http://www.vlada.hr/> (09.06.2016)

³⁸ KIVA organizacija, www.kiva.org (09.06.2016)

upoznao je Matthewa Flanneryja, dao otkaz u PayPal-u i posvetio se Kivi. Danas je predsjednik u Kivi i također aktivni zajmodavac. Kiva danas na tjedan skupi preko milijun dolara za siromašne radne ljude u 53 zemlje svijeta.³⁹ U prosjeku, ljudima treba zajam od oko 400 dolara, a zbog velikog broja članova na Kivi ta se svota u pravilu skupi u jednome danu, iako je rok za skupljanje potrebne svote mjesec dana. Kivin član prosječno posuđuje oko 200 dolara raspoređenih na više zajmoprimaca. Statistike kažu da svaki član Kive financira šest projekata. Cijeli sustav funkcionira uz pomoć lokalnih partnera, većinom nevladinih organizacija kojima se javljaju siromašni poduzetnici jer ili ne zadovoljavaju kriterije za kredit u banci, ili su nepismeni ili žive u selima u kojima ni nema banaka. U njihovo ime lokalni partneri ispunjavaju molbe za zajam koje zajedno s profilom poduzetnika, opisom projekta i fotografijama objavljuju na stranici kiva.org. Novac koji članovi Kive uplate poduzetniku, isplaćuje lokalni partner, a kad je zajam vraćen, zajmodavac na Kivi može taj novac reinvestirati u novi projekt ili ga može povući preko PayPal-a. Ivan Klarić je na stranicu kiva.org otišao nakon što je vidio oglas i ideja mu se odmah svidjela. *”Bio sam prvi član iz Hrvatske te tako u rujnu 2008. godine osnovao tim Croatia na Kivi. Time sam postao kapetan tima, te u ovom trenutku bilježi 35 članova. Hrvatski članovi Kive - globalne mreže koja daje mini kredite u siromašnim zemljama - poduprli su već 131 poduzetnički projekt u Aziji, Africi i Južnoj Americi.”*⁴⁰

6.2.6. SMS krediti

“Mini krediti” dobivaju se preko SMS-poruke ili interneta u iznosima od 400, 700, 1000 ili 1400 kuna i namijenjeni su brzopoteznom i jednokratnom ekspresnom „krpanju“ kućnoga budžeta. Krediti kreirani da građanima omoguće manji iznos novaca, kada im je potreban, dostupan je svima s redovitim priljevom na njihov tekući račun u bankama koje posluju u Hrvatskoj. Rok je otplate zaista kratak - 15 dana. Za kredite nisu potrebni jamci. Prilikom sklapanja prvog ugovora potrebno je poslati izvod iz banke o priljevu i odljevu novca sa tekućeg računa za posljednja tri mjeseca te kreditno izvješće Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK) na osobni zahtjev. Kredit se mora vratiti u cijelosti i odjednom. Do brzoga je kredita najlakše doći internetskom prijavom ako zajmoprimac posjeduje tekući račun u Zagrebačkoj banci, Privrednoj banci Zagreb, Raiffeisen, Erste i Hypo Alpe-Adria banci.

³⁹ KIVA organizacija, www.kiva.org (09.06.2016)

⁴⁰ KIVA organizacija; Kapetan Croatia tima Ivan Klarić

Isplata je trenutna ako je kredit zatražen tijekom radnog vremena. Za ostale je banke isplata sljedeći dan.⁴¹

„Mafijaški povrat snova“, kako ga je svojedobno nazvao ugledni “The Financial Times”, osvrćući se na činjenicu da su kamate legalno - i lihvarske i visoke. Rok od 15 dana za vraćanje kredita nije moguće produžiti, a ako se kredit ne vrati u zadanom roku, tvrtka zadržava pravo da dugovanje preda trećoj osobi, odnosno tvrtki specijaliziranoj za naplatu potraživanja. Ta će tvrtka naplatiti dug s kamatom, a kao zadnja instanca za naplatu dugovanja je, dakako, sud. “Zakon je od siječnja ove godine legalizirao i „treću osobu“, tvrtku ili pojedinca, koja će određivati svoje kamate po preuzetom dugu. Iako sama ideja da postoji mogućnost dobiti “mini kredit”, bez jamaca, papirologije, dugog iščekivanja u banci djeluje privlačno malo tko se zapravo pita - u kojem to grmu leži zec. “Zec” je u ovom slučaju kamata na kredit. Ali svaki kredit ima kamate ali bitna je razlika između kamate koju nude poslovne banke i kamata koju daju osobe i institucije čije primamljive ponude često vidimo prilijepljene na stupovima ulične rasvjete.”⁴²

Kredit nosi kamate, na rok od 15 dana, vrtoglavih 25 do 30 posto. Taj se postotak naziva cijenom kredita. Preračunato u brojke, za iznos od 400 kuna zajmoprimac će platiti 520, za 700 kuna vratiti će 910, za 1000 - 1250, za 1400 iznos u 15 dana raste na 1750 kuna. Na službenoj je internetskoj stranici tvrtka plasirala fiksne cijene kredita, te umjesto kamata navela kunski iznos. Fiksna naknada koja se obračunava za instant kredit ukalkulirana je s posredovanjem i odobravanjem kod kredita.⁴³

Ovakva će vrsta kreditiranja postati dio svakodnevice, jer europske direktive ne zabranjuju takvo kreditiranje. Ulaskom Hrvatske u EU, bilo tko će moći privremeno pružati svoje usluge i nuditi kredite s proizvoljnim kamatama, direktno ili preko posrednika. Prema Zakonu o obveznim odnosima, stopa ugovornih kamata između osoba od kojih jedna nije trgovac, ne može biti viša od stope zakonom određenih kamata koja je vrijedila na dan sklapanja ugovora. U tom je zakonu propisana i kamatna stopa koja se određuje ugovorom između stranaka i ne može iznositi, prema preporuci HNBA, više od 14 posto.⁴⁴

⁴¹ Mini kredit, <https://minikredit.hr/> (13.06.2016)

⁴² Hrvatski politički magazin Objektiv Članak: „Brzi ali jezivo skupi“ Iva Brunšek (13.06.2016)

⁴³ Mini kredit, Dostupno na: <https://minikredit.hr/> (13.06.2016)

⁴⁴ Hrvatska narodna banka (online) Dostupno na: www.hnb.hr (Banke i štedionice; bilten o bankama) (13.06.2016)

6.2.7. Problem hrvatskog mikrofinancijskog sustava

Problemi hrvatskog financijskog sustava su:⁴⁵

- niski iznos kredita i kratko dospijeće onemogućuju ekonomiju razmjera te povećanje produktivnosti i konkurentnosti,
- ljudi su uzimali kredite te nisu ulagali u ljudski kapital, tehnologiju niti u novu opremu. Dio sredstava usmjeren je prema potrošačkim kreditima, a ne za otvaranje novih mikropoduzeća,
- visok društveni oportunitetni trošak (državni poticaji koje su građani dobivali bili su jednostavno preusmjerena na račune MFIA),
- MFI postaju prvenstveno profitno orijentirani subjekti (privatizacija donacijskih sredstava) bez volje za praćenje poslovanja klijenata i dugoročni razvoj lokalne zajednice.

U Hrvatskoj danas poduzetnici danas mikrokredite mogu dobiti preko MINGORP, HBOR-a HAMAG-a ili kreditnih unija. Poduzetnik ima par mogućnosti te na taj način može izabrati koji mu je pristup najbolji tj .koji mu najviše odgovara. Hrvatska bi trebala jače razvijati lokalni (regionalni) gospodarski razvoj.

Hrvatski, kao i financijske sustave većina tranzicijski zemalja karakterizira bankocentričnost. Zbog nedovoljnog razvoja ostalih segmenata, banke su i dalje institucije s najvećim udjelom na financijskom tržištu. To je zemlja u kojoj su aktivnosti financiranja gospodarstva ograničene na bankovne kredite, a do bankovnih kredita (malih ili velikih) nije lagano doći pogotovo ukoliko klijent nema adekvatne kolaterale. Hrvatska banka za obnovu i razvoj tu igra veliku ulogu i provodi programe financiranja određenih gospodarskih sektora, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo daje garancije za kredite, Ministarstvo gospodarstva provodi program potpore i donosi plan poticanja malog gospodarstva. Osim nekolicine spretnih i strpljivih pojedinaca s dobrom poduzetničkom idejom, koji uspiju na vrijeme prikupiti svu potrebnu dokumentaciju za dobivanje potpora i subvencioniranih kredita, većina ostalih okreće se kreditnim unijama ili se snalazi sama.” *Ponekad se snalaze metodom zvanom FFF. Financiranje poduzetničkih pothvata često podrazumijeva posuđivanje novaca od obitelji,*

⁴⁵ Podaci dobiveni izravno od mr.sc. Dean Sinković, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Istraživanje i rad: „Mikrofinanciranje u Republici Hrvatskoj - Od kupnje krave do siromaštva“

*prijatelja i drugih budala (friends, family and fools) koji je velikoj većini slučajeva jedini mogući izlaz.*⁴⁶

Mnoga ispitivanja, doduše, pokazuju da su se prihodi osoba koje uživaju mikrokredite povećali, ali je rijetko dokazano da uzrok poboljšanja materijalnog stanja treba tražiti upravo u mikrokreditima. Problem je u tomu da se mikrokrediti često upotrebljavaju za rješavanje akutnih financijskih problema koji nastaju zbog neke iznenadne pojave, poput smrtnog slučaja ili bolesti. Oni u tom trenutku obitelj korisnika spašavaju od pada u još veće siromaštvo, no dugoročno to ne znači ništa. Mikrokrediti ne jamče prijelaz iz jedne strukture u drugu.

Ipak, neki stručnjaci u ovoj grani poslovanja priznaju da joj je potrebna reforma. Tvrde da bi ova gospodarska grana uspjeh trebala mjeriti ne samo rastom i zaradom, već i praćenjem koliko se brzo korisnici izdižu iz siromaštva. Mnogi ekonomisti, poput korejskog znanstvenika Ha-Jong Changa, koji predaje na Sveučilištu u Cambridgeu u Velikoj Britaniji, smatraju da bi resurse za mikrokredite trebalo uložiti u dinamično srednje, ali i veliko poduzetništvo, jer se jedino tako dugoročno stvara temelj za prijelaz iz siromaštva u blagostanje. A to je upravo ono čemu svi teže.

⁴⁶ Vojak, N. (2008): Projekcija razvoja mikrokreditiranja u Republici Hrvatskoj, specijalistički poslijediplomski rad, Zagreb, vlastita naklada [s. l. , s. n.]

7. ZAKLJUČAK

Mikrofinancije pridonose jednakim mogućnostima omogućavanjem pristupa kreditima za nezaposlene i za one koju su isključeni iz tržišta, kako bi im se omogućilo otvaranje vlastitih poduzeća, tj. samozapošljavanje. Mikrofinancije su se počele pojavljivati na tržištu sedamdesetih godina prošlog stoljeća upravo zbog sve više izraženog problema nezaposlenosti i siromaštva. Prvi program mikrofinanciranja je razvio Muhammad Yunus u Bangladešu. Nakon što je pokazano da je taj model uspješan počeo se razvijati diljem svijeta. Kako svako gospodarstvo ima drugačije probleme tako se i razvijaju različiti oblici mikrokredita. Zajedničko obilježje svim tržišnim ekonomijama je da su usmjerene na gospodarski razvoj, a on se temelji na malom poduzetništvu. Zbog toga vlade zemalja nastoje subvencionirati različite oblike kredita kako bi smanjili nezaposlenost i potanuli gospodarski rast i razvoj. Samim time razvijene ekonomije imaju i razvijenije financijsko tržište koje ima veći izbor izvora financiranja malog poduzetništva. Zemljama slabije razvijenim financijskim sustavom nedostaje cjelovit pristup financiranju, budući da su financijski sustavi tih zemalja izrazito bankocentrični. Takav sustav pružio bi pojedincima raznolike mogućnosti pribavljanja sredstva za financiranje poduzetničkih ideja te ih na taj način potaknuo na rad i daljnji razvoj poduzetničkog duha. Razvoj poduzetništva za posljedicu bi imalo smanjenje nezaposlenosti i povećane stope gospodarskog rasta.

Zemljama slabo razvijenog financijskog tržišta pripada i Hrvatska. Hrvatska je zemlja u kojoj su aktivnosti financiranja gospodarstva ograničene na bankovne kredite, a ponekad je i do njih nemoguće doći. Poduzetnici u Hrvatskoj moraju biti marljivi i strpljivi kako bi došli do poticaja koje daju HBOR, ministarstvo gospodarstva i HAMAG. Za takve poticaje svaki poduzetnik treba se potruditi i prikupiti sve dokumente i predati zahtjeve na vrijeme koje je navedeno u natječajima. Ukoliko poduzetnici se odluče financiranju putem kreditne unije takav način kreditiranja ponekad djeluje demotivirajuće zbog neosiguranih štednih uloga. Mnogi poduzetnici odustanu od realizacije poduzetničkih ideja zbog toga što im je sigurnije živjeti od socijalne pomoći države nego preuzeti rizik poduzetničkog pothvata. Mikrokrediti kao način financiranja, ako se vode na pravilan, odnosno moralan način, mogu biti slamka spasa za milijune siromašnih diljem svijeta. To vrijedi u slučaju neprofitabilnog bankarstva, međutim to se pokazalo previše iluzionističkim jer se većina ipak isključivo vodi načelom profita.

LITERATURA

Knjige:

1. Bateman, M. (2010): Why does not microfinance work?, Zed Publishing, London
2. Bogdanić, Ž. M. (2000): *Financiranje mikro poduzetništva*, Magistarski rad, Zagreb, Ekonomski fakultet
3. Halilbašić, M.; Crnkić, K. (2007): Mikrokreditne organizacije u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova, Sarajevo
4. Harper, M. ; Dichter, T. (2007): What is wrong with microfinance?, ParticalAction Publishing
5. M. Ivanov (2005): 'Financijski sustav i makroekonomska stabilnost', rad u knjizi «*Novac, bankarstvo i financijska tržišta*», Urednici: Leko, Vlado; Božina, Lovre; Zagreb
6. Mishkin, Frederic. S. (2004):, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Pearson & Addison Wesley Publishing, New York
7. Rose, P.S. (2007): Menadžment komercijalnih banaka
8. Vojak, N. (2008): Projekcija razvoja mikrokreditiranja u Republici Hrvatskoj, specijalistički poslijediplomski rad, Zagreb, vlastita naklada ([s. l. , s. n.]
9. Vujić, S., (2007): Uloga i perspektiva mikrokreditnih organizacija u razvoju seoskog turizma = Role and perspective of micro-credit organizations in the development of rural tourism, Acta turistica
10. Vujić, S. (2007): Mikrokrediti kao oblik finansijske usluge. , Zbornik radova., Sarajevo
11. Živko, I., Slijepčević, S. (2007): Regulacija i supervizija mikrokreditnog sektora - slučaj Bosne i Hercegovine, Zbornik radova., Sarajevo
12. Yunus, M. (2007): Bankar siromašnih, autobiografija "bankara siromašnih" : [mikrokrediti i bitka protiv siromaštva u svijetu]. Zagreb, Poslovni dnevnik, Masmedia
13. Yunus, M. Za svijet bez siromaštva, socijalna poduzeća i budućnost kapitalizma

Zakoni:

1. Narodne novine (2006): Zakon o kreditnim unijama, Narodne novine d.d., Zagreb, članak 3.
2. Narodne novine (2009) Zakon o izmjenama i dopunama zakona o kreditnim unijama (online) Zagreb

Web stranice:

1. Agncija za bankarstvo FbiH; www.fba.ba
2. Centralna banka Bosne i Hercegovine; www.cbbh.ba
3. Consultative Group to Assist the Poor ; www.cgap.org
4. Grameen ban, Bank for the poor; www.grameen-info.org
5. KIVA organizacija; www.kiva.org
6. Hrvatska narodna banka; www.hnb.hr
7. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo; www.hamag.hr
8. Hrvatska agencija za nadzor finacijskih usluga; www.hanfa.hr
9. Hrvatska banka za obnovu i razvitak; www.hbor.hr
10. Hrvatska gospodarska komora; www.hgk.hr
11. Microfinance information exchange; www.themix.org
12. Ministarstvo rada, gospodarstva i poduzetništva; www.mingorp.hr
13. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija; www.mvpei.hr
14. Mini krediti; <https://minikredit.hr>
15. The microcredit sumit campaign; www.microcreditsummit.org
16. World bank group; www.worldbank.org

POPIS SLIKA I TABLICA:

Slika 1: Financijski sustav.....	24
Tablica 1: Izvješće MBB o stanju MFI za 2009. godinu.....	15

SAŽETAK

Mikrofinanciranje je kreditiranje siromašnih osoba kojima je umanjena mogućnost pristupa tradicionalnim financijskim institucijama, sa ciljem financiranja poslovnih aktivnosti koji rezultiraju poboljšanjem njihovih uvjeta življenja. Mikrofinanciranje obuhvaća kreditiranje te pružanje osnovnih financijskih usluga siromašnim osobama. U sklopu mikrofinanciranja, korisnicima se pruža mogućnost dobivanja kredita za obrtna sredstva, potrošačkog kredita, usluge osiguranja te usluge platnog prometa.

Mikrofinanciranje je proces koji je započeo profesor Muhammad Yunus u Bangladešu. Nakon što je njegov model doživio uspjeh on je zaživio i u drugim zemljama tako i u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je mikrofinanciranje pojavilo 1996. godine kao pomoć gradovima pogođenim ratnim razaranjem. Mikrofinanciranje u Hrvatskoj se vrši putem kreditnih unija, HBOR-a, HAMAG-a, ministarstava i raznih banaka.

Mikrofinanciranje je projekat koji je pomogao mnogima da izađu iz siromaštva i državama da pothvate koji su značajno bitni kako za pojedince tako i za gospodarstvo.

SUMMARY

Microfinance is lending to poor people at a reduced ability to access traditional financial institutions, with the aim of financing business activities that result in the improvement of their living conditions. Microfinance involves lending and the provision of basic financial services to poor people. As part of microfinance, users are given the opportunity to obtain a loan for working capital, consumer credit, insurance and payment services.

Mikrofinance is a process that is started by Professor Muhammad Yunus in Bangladesh. After his model had the success he has taken hold in other countries as well as in Croatia. In Croatia, the microfinance emerged in 1996 to help towns affected by the war. Microfinance in Croatia are done through credit unions, HBOR, HAMAG, ministries and various banks.

Microfinance is a project that has helped many people to emerge from poverty and states that enterprises that are significantly important both for individuals and for the economy.